

Stenografični zapisnik

devetnajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 12. maja 1899.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela in deželnega glavarja namestnik baron Leopold Liechtenberg. — Vladni zastopnik: c. kr. deželni predsednik ekscelenca baron Viktor Hein in c. kr. deželne vlade tajnik Viljem Haas. — Vsi članovi razun: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, Ivan Hribar, Alojzij Loy, Karol Luckmann. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XVIII. deželnozborske seje dne 10. maja 1899. l.
2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
3. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora, in sicer: o § 11.: Različne stvari.
4. Ustno poročilo upravnega odseka glede dovolitve podpore vasi Plavški Rovt pri Jesenicah za napravo nove občinske ceste in glede uvrstitve sedanje zasebne, od Jesenic na Planino držeče rudniške ceste, med okrajne ceste (k prilogi 60.).
5. Ustno poročilo upravnega odseka o projektu in načrtu zakona glede preložitve deželne ceste Litija-Pluskava med Litijo in Šmartnem (k prilogi 66.).
6. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gosp. poslanca Franc Povšeta glede olajšave pristojbin pri podejdanju in prevzemanju malih in srednjih posestev (k prilogi 49.).
7. Ustno poročilo finančnega odseka o peticijah, in sicer:
 - a) Matija Terkmna, posestnika na Strmcu pri Črnmvrhu, za podporo za napravo kapnice;
 - b) županstva v Hrenovicah za podporo za napravo vodovoda v vaséh Bukovje in Gorenje.
8. Ustno poročilo finančnega odseka o vpeljavi popotnega pouka za lončarstvo (k prilogi 67.).
9. Ustno poročilo finančnega odseka glede ustanovitve šole mehanično-tehniške smeri za delovodje in za stavbni obrt (k prilogi 68.).
10. Ustno poročilo upravnega odseka glede uvrstitve za opustitev odločene proge Zagrebske državne ceste v Kandiji pri Novemestu med deželne ceste (k prilogi 71.).

Stenographischer Bericht

der neunzehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 12. Mai 1899.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto von Detela und Landeshauptmann-Stellvertreter Leopold Freiherr von Liechtenberg. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Excellenz Victor Freiherr von Hein und k. k. Landesregierungssecretär Wilhelm Haas. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič, Ivan Hribar, Alois Loy, Karl Luckmann. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

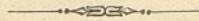
Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der XVIII. Landtagsitzung vom 10. Mai 1899.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Mündlicher Bericht des Rechnungsausschusses über den Rechnungsausschussbericht, und zwar: über § 11: Verschiedenes.
4. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Gewährung einer Unterstützung an die Drifchafthofenthal bei Klasing behufs Herstellung einer neuen Gemeindestraße und betreffend die Einziehung der von Klasing nach Alpen führenden ehemaligen Privat-Erzstraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 60).
5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Project und den Gesetzentwurf, betreffend die Umlegung der Littai-Pluskaier Landesstraße zwischen Littai und St. Martin (zur Beilage 66).
6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Franz Povše, betreffend die Gebührenbegünstigungen bei Uebernahme von kleinen und mittleren Befestigungen (zur Beilage 49).
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über Petitionen, u. zw.:
 - a) des Matthias Terkmna, Besitzers in Strmec bei Schwarzenberg, um Subvention behufs Errichtung einer Regencisterne;
 - b) des Gemeindeamtes in Hrenowitz um Subvention behufs Errichtung einer Wasserleitung in den Ortschaften Bukovje und Gorenje.
8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Einführung des Wanderunterrichtes für die Thonindustrie (zur Beilage 67).
9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Errichtung einer Werkmeisterschule mechanisch-technischer Richtung und für Baugewerbe (zur Beilage 68).
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einziehung der aufzulassenden Agrarmer Reichsstraßenstrecke in Kandia bei Rudolfswert in die Kategorie der Landesstraßen (zur Beilage 71).

11. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gosp. poslanca Ivana Šubica o ustanovitvi deželne obrtne komisije (k prilogi 58.). 12. Priloga 64. Poročilo posebnega odseka o načrtu zakona glede zlozbe poljedelskih zemljišč (k prilogi 46.). 13. Priloga 70. Poročilo finančnega odseka o ustanovitvi deželnega zaklada za melioracije in javna dela (k prilogi 48.).	11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbstständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Ivan Šubic inbetreff der Errichtung einer Landes-Gewerbecommission (zur Beilage 58). 12. Beilage 64. Bericht des Specialauschusses über den Gesetzentwurf, betreffend die Zusammenlegung landwirtschaftlicher Grundstücke (zur Beilage 46). 13. Beilage 70. Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Bildung eines Landesfondes für Meliorationen und öffentliche Arbeiten (zur Beilage 48).

Začetek seje ob 10. uri 25 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 25 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Proглаšam sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika XVIII. deželno-zborske seje dne 10. maja 1899. l.**1. Lesung des Protokoll der XVIII. Landtags-sijung vom 10. Mai 1899.****Tajnik Pfeifer:**

(Bere zapisnik XVIII. seje v nemškem jeziku. — Liest das Protokoll der XVIII. Sijung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Gospod vitez Langer se je oglašil k besedi k zapisniku.

Abgeordneter Ritter von Langer:

Ich möchte einige Worte bezüglich der en bloc Annahme sprechen. Meiner Ansicht nach ist die en bloc-Annahme einer Vorlage ein abgekürztes Verfahren, welches in der Geschäftsordnung nicht begründet ist und nur dann gehandhabt werden kann, wenn das Haus ausnahmslos dazu seine Zustimmung gibt. Wenn nur ein einziges Mitglied die Zustimmung nicht gibt, so steht dasselbe auf dem Standpunkte der Geschäftsordnung und widerspricht daher dem Vorgange außerhalb derselben. Es ist absolut nicht möglich, daß eine en bloc-Annahme durch einen Majoritätsbeschluss erfolge, denn könnte dies geschehen, so wäre der Fall möglich, daß eine jeweilige Majorität in der Lage ist, eine Specialdebatte vollkommen unmöglich zu machen. Dann wäre es der jeweiligen Minorität unmöglich, Abänderungsanträge vorzubringen, was jedenfalls nicht im Sinne der Geschäftsordnung wäre.

Ich stelle daher an den Herrn Vorsitzenden die Bitte, die en bloc-Annahme nur in einem solchen Falle zu gestatten, wenn der einstimmige Ausspruch des Hauses dafür vorhanden ist.

Deželni glavar:

Strinjam se popolnoma z nazorom gospoda poslanca viteza Langerja in mislim, da sem doslej vedno tako ravnal, ker sem zmiraj vprašal: «Ali ni ugovora —», in ako bi se bil, ko se je predlagalo, da naj se zakonski načrt en bloc sprejme, kdo oglašil in temu ugovarjal, bi gotovo ne bil dopustil glasovanja en bloc, tako pa pač nisem mogel misliti, da hoče kdo ugovarjati, ako so gospodje vsi ustali, ko sem rekel, da naj gospodje poslanci, ki za to glasujejo, izvolijo ustati. V prihodnji seji bom pa vedno konstatiral, če je bil predlog, naj se pritrdi načrtu zakona «en bloc», enoglasno sprejet.

Vprašam sedaj, ali želi kdo kak popravek v prej prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik potrjen.

2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.****Deželni glavar:**

Naznanjam, da si je gospod poslanec Luckmann izprosil dopust za današnjo sejo, ker se mora udeležiti posvetovanja pri c. kr. železniškem ministerstvu.

Dalje je prosil za dopust gospod poslanec Loy in istotako gospod poslanec župan Hribar, ki si je izprosil dopusta do prihodnje srede.

Gospod poslanec Lenarčič se je oglašil za besedo k dnevemu redu.

Poslanec Lenarčič:

Ker imamo pod točko 12. obravnavati jako obširen zakonski načrt in je pričakovati, da se bo debata dalje časa sukala, morebiti kaki dve uri, bi si usojal predlagati, da bi se po 3. točki takoj prestopilo na 12. točko dnevnega reda.

Deželni glavar:

Ako ni nobenega ugovora, smatram, da se visoka zbornica s tem strinja.

(Nihče ne ugovarja. — Es erfolgt kein Widerspruch.)

Torej se bo sedaj obravnavala tretja točka in potem pa pride takoj na vrsto 12. točka dnevnega reda.

3. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora, in sicer: o § 11.: Različne stvari.**3. Mündlicher Bericht des Rechnungsausschusses über den Rechnungsbericht, und zwar:****über § 11: Verschiedenes.****Poročevalec Košak:**

Visoka zbornica! Čast mi je, v imenu odseka za letno poročilo poročati o § 11. letnega poročila izvzemši marg. št. 5.

(Bere marg. št. 1. do 3., ki se brez ugovora na znanje vzamejo. — Liest die Marg. Nr. 1 bis 3, die ohne Debatte zur Kenntniß genommen werden.)

Marg. št. 4. govori o shranitvi starih katastralnih listin, map in parcelnih zapisnikov v deželnem muzeju in prosim, da se vzame na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Zelen ima besedo.

Poslanec Zelen:

Visoki deželni zbor! Pogozdovanje Krasa je brezdvombeno ena najplemenitejih državnih naprav.

Osobito dosti sveta se je pogozdilo na Krasu preko južne železnice na tisti njeni strani, od kjer burja piha, da se bo sčasoma, v borevem nasadu zavetje za snežne zamete naredilo.

Uprava južne železnice mora biti hvaležna za to ne le c. kr. državni vladi, ker je ta na državne stroške te borove nasade napravila, nego i dotičnim soseskam, koje so prepustile v namen teh nasadov svoj većinoma težko pogrešljivi pašniški svet.

Tudi drugod od Postojne naprej proti Reki, Pulju, Trstu in Gorici se vidijo tu pa tam z borovci nasajeni deli kraških spašnikov, kar je za krsni Kras jako znamenito in pohvale vredno za pogozditelje.

Mej drugimi so i tržani senožeški v letu 1897. pripustili c. kr. agrarni komisiji dve pašniški parceli v pogozdovanje. Sprva so se taisti upirali pogozdovanju svojih spašnikov češ, da bi jih pogozdovanje zadrževalo v njih pašniških navadah in pravicah, in tudi radi tega, zakaj da gozdno nadzorstvo zadržuje individualno razdelitev njihovih gozdov, kateri se pod administracijo občine gospodarijo z ozirom na gozdne predpise.

Imel sem priliko pred par leti tamo pri nas z merodajno osebo o gozdnih razdelitvah se snideti, koja mi je, vsled mojega pojasnila o gospodarstvu naših gozdov, obljubila, da se bodo naši gozdovi individualno razdelili, a pred, da moramo nekoliko pašniškega sveta v pogozditev prepustiti.

Na podlagi te obljube so se potem po mojem prizadetju pašniško upravičeni tržani pogozditvi več hektarov pašniškega sveta udali, koja se je i meseca aprila l. 1897. izvršila. A vidi se i pri teh nasadih, da se osobje gozdnega nadzorstva pri pogozdovanju kolikor toliko rado izogiblje pravega kraškega kamenitega sveta, kajti ostalo je na eni parceli do tri hektare kamenitega sveta mej pogozdenim ne pogozdenega.

Ker sem bil svoječasno voditelj pogozdovanju Krasa, imam neovrgljive skušnje, da se vsak, tudi najbolj kamenit svet da pogozditi; zato sem se že lansko zimo tukaj v Ljubljani na merodajno mesto podal ter ondi pripomnil, da bi se na omenjeni parceli še ostali, ne pogozdeni svet pogozdil. Povedal sem tamo i, da so postali upravičenci spašnikov nevoljni, ker se jim je le dobri pašniški ne pa i kraški svet pogozdil. In obljubilo se mi je na tem merodajnem kraju, da se bo še ostali svet na parceli št. 1344 pomladi leta 1898. pogozdil, kar se pa i letos zgodilo ni, akoravno sem i svoje skromne moči za čas dosaditve na razpolago dal in akoravno dotični še ne pogozdeni kameniti svet obupajoči vtis provzročea na potovalce, koji od Razdrtega proti Senožečam po državni cesti pridejo.

Tudi od obljubljene razdelitve gozdov ni do danes še nikakega znamenja, akoravno so v obeh gozdih

Loža in Brda skoro vsem drugim upravičencem, okoli 30 občin na številu, njih gozdni deli individualno razdeljeni.

Da so pa senožeški upravičenci pogozdenih spašnikov, ker niso hoteli sveta za pogozditev, kakor že povedano, pripustiti, res nekaj slutili, se je v preteklem letu pokazalo.

Vsak živinorejec ve, da je govedina v poletnem času v vročini nemirna, in da se ne da ukrotiti, ker ji nagajajo brenceljni ali obadi in muhe; pri nas pravimo, da živina «bezla». Radi tega bezlanja je več živine v vročini lanskega leta v nezagrajene borove nasade prišlo. Dotični gozdni čuvaj je bil vselej koj zraven, ne da bi varoval škodo v nasadih, ker živina, kar je strokovno dognano, borovca ne prime, ker isti po smoli diši, ampak da se pokaže pridnega in zvestega čuvaja je dotične živinorejce pri c. kr. okrajnem glavarstvu ovadil in ovadeni so bili od 5 do 10 gld. globe in še posebej za gozdno škodo obsojeni, eni celo do 12 gld., med njimi taki, ki nimajo radi revščine in slabih letin sleherni dan kaj v lonec za hrano dati.

Skoro vsi so se do visoke c. kr. deželne vlade pritožili, katera je v svojej previdnosti, kar je vse hvale vredno, vsem kazen na polovico reducirala, kar je pa še vedno trdo dotičnike zadelo, ker so morali i gozdno škodo, katere pa ni bilo, plačati.

Odkritosrčno povem, da nisem nasproten pogozdovanju Krasa, kajti bil sem prvi ali vsaj med prvimi, ki sem velikokrat za to plemenito napravo svoje skromno pero v tačasnem edinem slovenskem listu «Novice» z veseljem zastavil, in sem še vedno izrečni prijatelj pogozdenju Krasa; a pogozdeva naj se pravi kraški kameniti ne pa travniški rodovitni svet, katerega živinorejec težko pogreša in rad za pašo porabi.

Po vsem povedanem se končno še obračam do ekscelence visokorodnega gospoda deželnega predsednika, da bi blagovolil ob priliki blagohotno ozir jemati na sledeče:

1.) naj bi se živinorejci, ako njihova goveda nezagrajene meje c. kr. gozdnih pogozdovalnih nasadov prestopi tako drakonično ne bi kaznovali kakor dosedaj, in naj prestopnik le tisto gozdno škodo plača, koja je bila v nasadih po njegovih govedih v istini provzročena in

2.) naj vpliva na agrarno komisijo, da se obljubljena individualna razdelitev še ostalih senožeških gozdov «Loža» in «Brda» kmalu izvrši.

Na prečastitega gospoda deželnega glavarja Otona pl. Detela pa stavim sledeči poziv, da naj bi kot predsednik kraške pogozdovalne komisije ob svojem času izvolil na pogozdovalno komisijo vplivati, da se tudi ostali kameniti svet na parceli št. 1344, katasterske občine Senožeške, dopogozdi.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Košak:

Nimam k temu ničesa omeniti, ampak samo vprašam, če to, kar je gospod predgovornik govoril, spada pod to številko? — Sicer pa še enkrat predlagam, da se marg. št. 4. vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje imamo marg. št. 5. (Bere marg. št. 5. do 15., ki se brez razgovora na znanje vzamejo. — Gieß die Marg. Nr. 5 bis 15, welche ohne Debatte zur Kenntniss angenommen werden.)

Iz marg. št. 16. je razvidno, da so leta 1897. zavarovalnice vplačale gasilno-stražnemu zakladu 6658 gld. 32 $\frac{1}{2}$ kr., tako da je njegova imovina narastla na 12.522 gld. 16 $\frac{1}{2}$ kr. in dalje je razvidno, koliko se je raznim gasilnim društvom dalo podpore, dočim to lansko leto ni bilo razvidno. Drugega nimam omeniti in prosim, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

V marg. št. 17. se poroča, kako se je razdelilo 3 % državno posojilo. Pri tej priliki sem pooblaščen od odseka, vprašati deželni odbor:

1.) zakaj se je zgradba deželnega dvorca tako zakasnila in

2.) po kakih načrtih se bo gradil deželni dvorec?

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo.

Poslanec dr. Papež:

Visoki zbor! Ker sem imel v zadnjih letih referat o deželnem dvorcu in ker se je takrat in vsled teh referatov občinstvo tudi zelo zanimalo ne samo kedaj, ampak tudi kako bo zidan in koliko bo stal deželni dvorec (Klici: — Rufe: «Je že razpisana zgradba!») in ker so Hraskyjevi načrti bili predragi, je vendar naravno, da poprimem besedo, da se nekaj spravi v javnost, kar je morebiti še želeli. Jaz sem sicer vmes klic slišal, da je zgradba že razpisana, ampak ravno zato si usojam *sine ira et studio* mnenje svoje izreči, ker je tukaj na pravem mestu. Razpisana so stavbna dela, to so prava zidarska dela večinoma, to je umevno, kajti druga dela: za centralno kurjavo, slikarije itd. pridejo kasneje za razpisati. Kolikor sem jaz sešel — ne vem, če prav — znaša potrebščina, kar je razpisano, 323.000 gld., ampak jaz imam en pomislek, to je tisti, katerega sem izrazil že predlansko leto, namreč Hraskyjevi načrti so bili predragi in deloma je bila potreba nastala, jih popraviti, ker v nekaterih važnih delih niso potrebi prav odgovarjali. Kar se tiče tega, da so bili predragi, se je želelo, da bi se vse prenaradilo, zlasti predrage fasade v judovski stezi in v gosposkih ulicah. Potreba se je tudi pokazala, pregraditi stopnice, ki so bile v meri pomanjkljive in potem se je izrekel pomislek, da se dohod občinstva in dohod poslancev v zbornico na enem mestu dotikata, kar bi ne smelo biti po načelu parlamentarnih stavb, kjer morata dohoda biti izolirana. Jaz ne vem, koliko se je temu ugodilo v stavbnem uradu, koliko se je oziralo

na to, ampak toliko sem poizvedel, da se od Hraskyjevega načrta nobena pičica ni spremenila in da se noben drug načrt ni naredil, ne pičica načrta. Jaz tudi toliko vem, če se hoče pravi načrtni izmer (Voraußmaß) narediti — to je poseben predmet pri izpitih za stavbne mojstre — je treba prej vse narisati. Dokler ni narisano na papirju, se nima podlage, da bi se s cirkeljnim merilo, koliko je to in to dolgo, in izmerila kubična potrebščina itd. Torej to je že pomanjkljivo, akoravno bi se moralo sklepati, da se to sproti riše, ampak če se sproti riše, potem še podjetnik kaj drugega nariše, in potem ne vem, kako bo šlo pri kolavdaciji.

Na drugi strani mi je tudi znano, da se je proračun res restringiral, in to je dobro, in kolikor je meni znano, bi se dal še bolj restringirati. Jaz mislim, da bi mi vendar ne smeli gledati na to, da se postavi kaka monumentalna stavba, in ako bi se tudi postavila, vendar ni treba toliko — recimo kiparskega dela (Steinmetzarbeiten, Bildhauerarbeiten). Jaz sem videl te načrte in videl, da je v hodnikih posebno veliko preobloženo s kiparskimi deli in to veliko stane, gradivo in delo in v tem oziru bi opozoril, ne da bi stavil posebnega predloga, deželni odbor, da bi to še enkrat pomislil, vsaj je tudi kolikor toliko sam svoj strokovnjak, da ve, če je kaj preobloženo, da toliko ni treba kiparskih del, da se to restringira morebiti še celo na polovico.

Kakor je poslopje znotraj preobloženo, tako je preobloženo tudi zunaj, in vsa ta dela so obdržana tudi v proračunu in niso v proračunu restringirana. Kiparska dela znašajo, mislim, vsega skupaj nad 50.000 gld. — «Bildhauer und Steinmetzarbeiten» kakor sem bral; to je predrago.

Dalje se je reklo že takrat, ko sem imel zadnji referat v finančnem odseku — to sem omenil v pričlo Hraskyjeja pri seji, predno je všel — da naj se rizaliti proti kongresnemu trgu opuste, kajti ti so za vsakega arhitekta potrebni samo takrat, kadar je predolga, predolgočasna fronta; ta fronta proti kongresnemu trgu pa ni predolga, ker je v rizaliti ravno toliko okenj, kakor v stranski fasadi, namreč po dva oknja. Od merodajnih stranij sem slišal, da to ni lepo. Če se to ne prerise, ostane pa še temeljni ris stari. Temeljni ris pa ne sme ostati, če se to prizna, da pridejo proč rizaliti in da se stopnice prenarade; in te stopnice se bodo gotovo prenaradile.

Torej ni mogoče, da bi se zgradba sedaj razpisala, in jaz mislim, da je to nezrela reč. Bolje bi bilo še počakati. Kakor sem včeraj v prostem pogovoru z nekim arhitektom rekel, ne najdem velike analogije z zgradbo justične palače v Ljubljani, ki je tudi dolgočasna in zavlečena. Pri deželnem dvorcu je vse razpisano, pri justični palači pa samo kuhinja, in kadar bo ta dodelana, se bodo tam skuhali načrti za jetnišnico, in ko bo ta dodelana se bo mislilo morebiti na druge oddelke. Vlekla se bo ta zgradba justične palače, tukaj pa je vse razpisano, in jaz le mislim, da je stvar nezrela. Jaz bi le priporočal deželnemu odboru, da ravna več po svoji glavi, kakor po glavi stavbnega urada, kajti noben tehnik ne bo pustil to, da bi se bolj lično

in bolj drago zidalo, kakor je praktično treba, ako-ravno še vedno lahko ostane monumentalna stavba.

Opomnim le še to, da manzard ni treba. Lepo je, če so, če jih pa ni, se jih tudi ne pogreša. To se da tako prirediti, da tudi ne bo grdo. Če so pa manzarde, je prvič veliko dražje, ker se sploh naredi in drugič, ker se potem težko streha z opeko krije. To bo tudi v tem slučaju težko. Pa v proračunu je rečeno, da se bo streha s škrlji krila. Jaz sem proti škrlom, kakor sem sploh proti škrlom, kar se tiče stavb v Ljubljani; to naj se opusti, ker so škrlji glede na naglo premenjavo temperature v Ljubljani nepraktični. Ako se manzarde odpravijo, se utegne streha kriti z opeko, bodisi z navadno ali z «Falzziegel», ali s črno opeko, vse eno bo prav elegantno krito, in jaz priporočam deželnemu odboru, da bi se tudi na to oziral. Opominjam le to, da tista dela, ki niso razpisana, bi stala po proračunu 67.500 gld. in to je ravno prenizko. Pri centralni kurjavi so troški proračunjeni na 14.201 gld. To je, mislim, prav za prav naprava sama, kar je mašinelno; če so cevi zraven, ne vem, ali strokovnjak mi je rekel, da bo to stalo 20.000 gld. najmanj. Potem imamo še notranjo opravo — Möbelleiferung, Tapezirung — 10.000 gld. Tu je rekel strokovnjak, da bo to prej več znašalo kakor 20.000 gld., kakor pa pod 20.000 gld. Potem pa imamo limto, katerega smo stavili, namreč na svoto 375.000 gld., že prekoračen, kajti vse to bo stalo več kakor 396.000 gld.

Te opazke sem hotel storiti, ne da bi morebiti komu kaj očital, ampak jaz le opozarjam na to, da je treba Hraskyjeve načrte prenarediti, predno se more narediti zanesljivi «Voraußmaß». Ako bi se letos začelo delati tam do takozvane «Sozialhöhe», bi to samo po sebi na eni strani ne bilo v nevarnost prenaredbi načrta, ampak na vsak način je treba, če se kaj zida, da se temeljni ris prenaredi. Ako se ne prenaredi, se tudi temelj ne more povsem pravilno izkopati. In zato bi jaz priporočal deželnemu odboru, da, če mogoče, to stvar še nekako premisli in recimo za eno leto kasneje se odloči, ker še ni stavbna pogodba sklenjena. In ker je gotovo, da bo letos material dražji in tudi drugo leto morebiti, zato tudi na te razmere glede materiala prosim se ozirati.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Grasselli ima besedo.

Poslanec Grasselli:

Visoka zbornica! Gotovo nihče ne more ugovarjati načelu, katero zagovarja gospod predgovornik, da treba povsod in torej tudi pri zgradbi deželnega dvorca štediti. To načelo je popolnoma opravičeno in tudi jaz je zagovarjam z vso odločnostjo. Gospod predgovornik se je pa posebno upiral arhitektonski ornamentiki, ki je v misel vzeta pri tej novi zgradbi, in je grajal, da je projektant preveč okraskov nakopičil, o čemur je pač meni težko soditi, kakor tudi ne vem, ali imajo drugi gospodje deželni poslanci kaj več pojma o načrtih, kakor jaz, ki jih nisem videl.

Torej v principu ima gospod predgovornik popolnoma prav in preverjen sem, da mu bodo vsi drugi gospodje poslanci pritrdili, vendar pa moram jaz naglašati, da naj se deželni odbor ne uda preveč temu svarilnemu glasu, katerega je sedaj izpustil gospod poslanec dr. Papež, ampak po mojih mislih je dolžnost deželnega zastopa, da postavi poslopje, katero odgovarja ne le zahtevam estetike, ampak tudi važnosti namena, za katerega se postavi, in naposled tudi interesom deželnega stolnega mesta. Želim torej, da deželni odbor uvažuje pomisleke, ki jih je v tej smeri izgovoril gospod predgovornik, vendar pa upam, da ga te besede ne zapeljejo tako daleč, da bi nam namesto morebiti preobloženega dvorca postavil kako kasarno.

Daljni odgovor prepuščam gospodu poročevalcu v deželnem odboru, ker jaz o detajlu nisem poučen.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Murnik ima besedo.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Visoka zbornica! Že lanskega leta sem o celi stvari moral nekoliko besed spregovoriti zaradi tega, ker se je stavila do deželnega odbora glede zgradbe deželnega dvorca neka interpelacija. Vzrok, zakaj se že takrat zgradba ni razpisala, sem že takrat navedel in, če se ne motim, tudi že letos, ko se je šlo za nek vodovod. Prav natanko se na vse podrobnosti ne spominjam, ker nisem pričakoval, da bo pri letnem poročilu tudi deželni dvorec prišel na dnevni red, vendar se je pa zgradba razpisala, ker je deželni zbor popolnoma določeno sklenil, kaj mora deželni odbor storiti. Ko bi tako določeno ne bilo, bi bil moral deželni odbor poročati deželnemu zboru, kaj da je v tej stvari naredil. Naročilo se je deželnemu odboru, da se morajo izvedenci povprašati in ti so se povprašali in se je tudi oziralo na marsikatero opazko, katero so ti izvedenci napravili. Načrt Hraskyjev so pa vsi pohvalili od prvega do zadnjega, še celo taki od njih, o katerih se je mislilo, da bi sami radi načrte napravili.

Načrt, kakor ga je napravil deželni inženir, sedanjji profesor na visoki tehniški šoli gospod Hrasky, je tedaj od izvedencev bil sojen tako, da vstreza popolnoma tistim zahtevam, katere je deželni zbor v svojem sklepu na tako poslopje stavil. Ko se je pa prišlo k računu, ko se je pregledal preudarek troškov po načrtu Hraskyjevem, se je pa našlo, da je ta račun pomanjkljiv in da ne vstreza zahtevam deželnega zbora in tedaj se je moral za nekaj čez 50.000 gld. skrčiti, tako da bi po tem računu cela zgradba stala 382.000 gld. V tej svoti so pa tudi obseženi troški za električno razsvetljavo, akoravno razsvetljava po mojem mnenju ne spada med zgradbene troške. Po teh posvetovanjih gospodov izvedencev je dobil, ko je gospod Hrasky tudi naredil svoj popis zgradbe in stroškovnik, deželni stavbni urad naročilo, da naj pregleda celo to stvar z ozirom na opazke gospodov izvedencev in da naj poroča o celi stvari, in ob enem se je reklo, da deželni odbor nikakor ne more razpisati zgradbe, če bi bil stavbni

urad mnenja, da se ne doseže pri oddaji zgradbe svote, katero je imel deželni zbor pred očmi. Stavbni urad je poročal na to, in predložil proračun. Odstranili so se nekateri okraski, ki so bili v Hraskyjevem načrtu, več stvari, ki so drage, ker so iz celega kamna in drugega materiala, celo na ključavnice se je šlo, vendar se je pa mislilo, če se že zida in da dežela tako veliko svoto, da mora vendar zgradba svojemu namenu primerna biti. Stavbni urad je tudi predlagal, da se neke stopnice odpravijo. Ene stopnice smo odpravili, ker so se izvedenci in deželni stavbni urad za to izrekli. Da bi se pa odpravile tudi krasne stopnice »Brachstiege«, pri katerih bi se 8000 gld. prihranilo, za to se pa deželni odbor vendar ni mogel odločiti, ker so te stopnice po mnenju strokovnjakov v resnici jako lepe. Ako bi se te stopnice odstranile, bi se prihranilo 8000 gld. in bi se tudi še nekoliko sob dobilo na tistem mestu.

Deželni odbor je tedaj zgradbo razpisal. Razpisano je vse, kar je narejeno in narejenih je pa tudi jako veliko podrobnih načrtov, katere je omenil gospod poslanec dr. Papež, veliko popolnih podrobnih načrtov, tako da se bodo gospodje podjetniki lahko o vsem potrebnem prepričali. Razpisale so se pa te reči le pod tem pogojem, da se res oddajo dela le, če se doseže to, kar je zahteval deželni zbor, sicer pa ne, in v poslednjem slučaju bo deželni odbor s posebnim poročilom stopil pred deželni zbor, v katerem bo povedano, da se dela za zaželjene svote niso mogla oddati in se bo nasvetovalo, kaj naj bi se tam ali tam še skrčilo. Kar se tiče okraskov, se je pa že toliko skrčilo, da se tu ne bo dalo več posebno dosti prihraniti.

O temeljnem risu, o manzardah govoriti, mislim, da bi tukaj ne bilo na pravem mestu, ker nimamo načrta pred očmi; eden bo verjel, da je tako, drugi, da je tako, torej stala bi oseba proti osebi, ali trditev proti trditvi, ampak le to prosim na znanje vzeti, da se je vse odstranilo, kar je bilo mogoče, in da se je na podnebske razmere tudi oziralo. Realko je zidal arhitekt iz Dunaja, ampak ljudje se niso ozirali na tukajšnje razmere, pri nekdanji Tavčarjevi hiši je bilo ravno tako, bili to tuji gospodje, ki so mislili, da zidajo na Dunaju in vsled tega se je moralo pozneje veliko popravljati. Pa jaz sem popolnoma prepričan, da naš stavbni urad vse to ve in se bo popolnoma na to oziral. Edina nejasna stvar, katere nikdo danes ne more popolnoma razjasniti, je, kaj je s temeljem. Kopalno se je že na več straneh, ampak se ne pride na pravi, dobri temelj, in tako izvedenci — ne jaz — sodijo, da je ta svet tak, kakor pri realki, namreč da se bo moralo, če ne vseskozi, pa vsaj na več krajih delati s piloti. To je edino, kar je nejasno, druge stvari so pa popolnoma jasne in deželni odbor bo pa le tedaj oddal zgradbo, kadar se bo popolnoma uveril, da se ne prekorači od deželnega zbora dovoljena svota in jaz torej mislim, da je bilo, če visoka zbornica še stoji na dotičnem svojem sklepu, popolnoma pravilno ravnano od deželnega odbora, da je zgradbo razpisal. Trajala bo tri leta in jaz se prav nič ne bojim, da bo od deželnega zbora dovoljena svota prekoračena. Slučajno sem govoril s tremi gospodi, ki so ponudniki, in rekli

so, da bo tekom teh treh let material postal dokaj cenejši in torej jaz mislim, da je od strani deželnega odbora vse popolnoma previdno ravnano bilo in da bomo še precej nižje cene dosegli, kakor so v razpisu navedene.

Prosim visoko zbornico, da bi blagovolila ta pojasnila na znanje vzeti.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo.

Poslanec dr. Papež:

Kratko opazko nasproti gospodu predgovorniku moram napraviti. On pravi, da se to ne bo prekoračilo, kar se je določilo od deželnega odbora za zgradbo. Ta številka se ne bo prekoračila, pravi. Jaz sem popolnoma preverjen, da ne, ampak ob enem je gospod predgovornik rekel, vsaj jaz sem to posnel, da utegne ostati pri Hraskyjevih načrtih; če pa ostane pri Hraskyjevih načrtih in se ne sme prekoračiti potrebščina, katera je razpisana, potem si bo izbiral podjetnik material in bo ta slabši. To je posledica. Plani, načrti Hraskyja so v resnici lepi. Jaz sem to ob svojem času v finančnem odseku priznal, da so izredno lepi in tudi v zbornici sem to priznal, ampak jaz sem se, predno sem poročal v finančnem odseku, razgovarjal z nekim tujim nadinženirjem, ki je izdeloval in nadzoroval tudi zgradbe parlamentov v drugih deželah, in tisti mi je rekel, Hraskyjevi načrti so izredno lepi, krasni, ampak predragi in je tudi povedal pomisleke glede arhitekture, glede rizalitov, potem pa glede dohodov, hodnikov za občinstvo do zbornice in za poslance do zbornice, in pravi, da se tangirata dohoda v enem mestu. Razun tega je rekel, da je koridor preozek, da so stopnice preozke. Te pomisleke, katere je prej omenjeni nadinženir povedal, je slišal nek odličen član finančnega odseka, ki mene sedaj posluša; ta je bil zraven, ko je nadinženir izrazil pomisleke in zato prosim deželni odbor, naj te pomisleke vendar upošteva kot resne in naj gleda na to, da se razmerje med planom, dokler ni restringiran, in med nasproti planu preizkoma napravljenim stroškovnikom — ne bo obrnilo v škodo deželi.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec eksclenca baron Schwegel ima besedo.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Die durch den Bericht des Rechnungsberichts-ausschusses angeregte Debatte, den Bau der landschaftlichen Burg betreffend, zwingt mich, und ich bitte dies zu entschuldigen, auch zu einigen ganz kurzen Bemerkungen über diesen Gegenstand. Ich werde mich natürlich in eine bautechnische Discussion dieses Gegenstandes umsoweniger einlassen, als derselbe nicht einmal, sondern wiederholt in diesem hohen Hause erörtert und eingehend besprochen worden ist.

Ich stehe auf dem Standpunkte, daß das hohe Haus über diesen Gegenstand Beschlüsse gefaßt hat, die heute feststehen und in deren Durchführung der Landesausschuß die bekannte öffentliche Ausschreibung veranlaßt hat. Wir haben im Landtage wiederholt nachdrücklich dem Wunsche Ausdruck gegeben und den Beschluß gefaßt, daß über eine gewisse Summe zum Baue der Burg nicht hinausgegangen werden soll. Es sind die Landesfinanzen, welche uns diese Rücksicht auferlegen; andererseits ist es aber ebenso richtig und nicht zu verkennen, daß ein solcher Bau in würdiger Weise ausgeführt werden muß, und ich kann den Anschauungen des geehrten Collegen Grasselli in dieser Richtung nur beipflichten. Ich hoffe, es wird möglich sein, innerhalb der Grenzen, die wir festgestellt haben, auch den Bau in entsprechender und würdiger Weise durchzuführen.

Was aber mich speciell zu meinen Bemerkungen veranlaßt, ist der Umstand, daß diese Angelegenheit sich denn doch etwas über Gebühr verschleppt. (Klici na desnici: — Ruše rechts: Sehr richtig!) Wir haben in dieser Richtung unsere Beschlüsse schon vor sehr langer Zeit gefaßt; die Schwierigkeiten, mit denen der Landesausschuß zu kämpfen und die er nicht verschuldet hat, sind bekannt, ich hoffe aber, dieselben sind heute überwunden, und ich glaube, es muß nun ernstlich an die Arbeit gegangen und diese Frage endgiltig entschieden werden. Da wird es sich nun darum handeln, ob die Ausschreibung jenen Erfolg erzielen wird, den der Landesausschuß davon erwartet oder nicht. Wird der Erfolg eintreten, wird innerhalb der budgetären Grenze, die wir bestimmt haben, die Durchführung sichergestellt, dann unterliegt es keinem Anstande, an den Bau sofort heranzutreten, und ich hoffe, es wird, nachdem die Pläne von allen Sachverständigen und auch von anderen Kreisen eingehend geprüft, begutachtet und approbirt worden sind, auch ein entsprechendes, für das Land würdiges Resultat erreicht werden. Es ist aber auch die Möglichkeit nicht ausgeschlossen, daß diese Ausschreibung von dem gewünschten Erfolge nicht begleitet sein wird, und nur für diesen Fall möchte ich dem verehrten Landesausschuße eine kurze Anregung auszusprechen mir erlauben, die vielleicht auch vom hohen Hause getheilt werden wird.

Wir haben wiederholt auch schon die Frage erörtert, ob es sich nicht empfehlen würde, das Landhaus auszubauen und dort in einer geringere finanzielle Mittel in Anspruch nehmenden Weise die nothwendigen Ubcationen sowohl für den Landtag wie für den Landesausschuß und die landschaftlichen Aemter zu beschaffen. Ich kann nicht als Sachverständiger sprechen, möchte aber betonen, daß von Seite der competenten Herren erklärt wird, daß dies möglich ist, und daß ein ganz entsprechender, wenn auch nicht monumental Bau, der ja dort auch nicht solche Anforderungen zu stellen hat, wie hier, mit bedeutend geringeren Mitteln ausgeführt werden könnte.

Ich werde es bedauern, wenn der historische Platz, auf dem die Burg stand, nicht ausgenützt werden könnte zur Durchführung des Planes, welchen wir beschloffen haben. Wenn aber unüberwindliche Finanzschwierigkeiten im Wege stehen, muß man darüber hinweggehen; dann erlaube ich mir aber dem Landesausschuße die Anregung nahezu legen, wenn schon den großen historischen und Kunstrückichten auf dem Congressplatze nicht Rechnung getragen werden kann, ob der Landesausschuß nicht mit einem Antrage an

den Landtag herantreten wollte, welcher den Ausbau des Landhauses in entsprechender Form zum Gegenstande hätte.

Eines steht für uns fest: eine höhere Ausgabe, als die, die wir beschloffen haben, darf nicht gemacht werden, wobei ich aber nicht ängstlich um ein paar tausend Gulden hin und her feilschen will. Eine Ueberschreitung in mäßigen Grenzen wird ja ebenso gerechtfertigt werden müssen, wie vielleicht ein Ersparnis zu erzielen ist. Sollte es aber nicht möglich sein, den Bau so auszuführen, so müssen wir an eine andere Form denken. Wir sind verpflichtet, den Ausbau der landschaftlichen Gebäude durchzuführen. Der Staat hat uns zu diesem Zwecke ein 3% Anlehen im Betrage von 550.000 fl. bewilligt, es ist das absolute Bedürfnis dafür in jeder Beziehung vorhanden, sowohl bezüglich der Unterbringung des Landesausschusses und der landschaftlichen Aemter, als bezüglich des Landtages, welcher in entsprechenden Räumen zu tagen gewiß auch den Anspruch erheben darf.

Aus allen diesen Gründen erlaube ich mir, wenn Finanzrückichten maßgebend sein müßten, die Anregung des Baues des Landhauses dem Landesausschuße in dem Sinne nahezu legen, daß auf dieser Grundlage wenigstens so rasch als möglich eine entsprechende Lösung dieser Frage, die sich etwas zu sehr verzettelt, angebahnt und durchgeführt werde. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Košak:

Jaz se strinjam s poročilom gospoda poslanca Murnika in z gospodom baron Schweglom, ki nasvetuje, da se stvar preveč ne zavleče. Deželni odbor naj bi torej zgradbe preveč ne odkladal in skrbel, da se rok napravi morda na dve leti. Sicer pa le še enkrat predlagam, da se marg. št. 17. vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Iz marg. št. 18. je razvidno, koliko se je prejelo l. 1897. iz naklade na žganje in sicer čistih 418.550 gld. 79 kr. Prosim, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje predlagam, da se vzame na znanje točka 19. (Obvelja. — Angenommen.)

Istotako naj se vzame na znanje marg. št. 20.

(Obvelja. — Angenommen.)

Končno pa imamo še na koncu § 11. statistični izkaz, iz katerega je razvidno, koliko so razni okraji plačali naklade na žganje in koliko odpade naklade in žganja na vsakega prebivalca. Prosim, da se še ta izkaz na znanje vzame.

(Obvelja. — Angenommen.)

S tem bi bil torej končan § 11. izvzemši marg. št. 5.

Deželni glavar:

Na vrsto pride sedaj:

**Ustno poročilo odseka za letno poročilo
o marg. št. 5. § 11. letnega poročila.**

Mündlicher Bericht des Rechnungsbereichsausschusses über Marg.-Nr. 5 des § 11 des Rechnungsbereichs.

Poročevalec Grasselli:

Visoka zbornica! Od vsega letnega poročila torej je še preostala § 11. marg. št. 5., katera je v marsikaterem oziru zanimiva. Iz te marg. št. smo zvedeli, da je deželni odbor sleski pozval deželni odbor kranjski, naj mu oznani svoje mnenje o bolniških blagajnicah za posle ali pa naj provocira deželnega zastopa kranjskega sklep o ti stvari. Deželni zbor sleski je namreč vlani povodom razprave o izpremembi poselskega reda za Slesko naročil svojemu deželnemu odboru, naj predloži deželnemu zboru zakonski načrt o bolniških blagajnicah za posle. Deželni zbor sleski se je z izpremembo poselskega reda bavil že celo vrsto let in v teh letih zavrgel tri ali štiri načrte poselskega reda, ki jih je bil predložil deželni odbor. To bodi mimogrede v tolažbo povedano našemu velecenjenemu deželnemu odboru, ki iz tega lahko izprevidi, da imajo tudi drugi deželni odbori svoje križe in težave s sitnostjo tovarišev deželnih poslancev, katerim nikoli ni moči ustreči!

Poleg nekaterih kompetenčnih vprašanj in poleg poselskih spričeval se je sukal boj zaradi poselskega reda v deželnem zboru sleskem najbolj okoli določil glede skrbi za bolne posle. Vsi sleski poslanci so naglašali važnost te stvari, toda nekateri so jo razmotrivali bolj s stališča gospodarja in so se zaradi tega na pr. poganjali za to, da se skrajša doba štirih tednov, za katerih mora gospodar tudi na Sleskem kakor pri nas preskrbovati bolnega hlapca ali bolno deklo na štirinajst dni; drugi so zavzemali stališče poslov, katero stališče se seveda bolj približuje nazorom, ki jih zastopa moderna socijalna politika. Naposled je dobil deželni odbor sleski kakor rečeno nalog, predložiti zakonski načrt o bolniških blagajnicah za posle, in deželni odbor sleski je najprej vprašal c. kr. vlado, ali bi ne hotela predlagati tako izpremembo državnega zakona o bolniškem zavarovanju delavcev, da bi se zavarovali posli kar pri obstoječih okrajnih bolniških blagajnicah. Odgovor ministerstva za notranje stvari na to vprašanje je doslovno natisnen v letnem poročilu pod marginalno številko, s katero se baš bavimo. Ministerstvo je izreklo, da je pripravljeno državni zakon o bolniškem zavarovanju delavcev tako dopolniti, da se razširi krog tistih oseb, katere so upravičene pristopiti bolniškemu zavarovanju, če bi tako razširjenje ustrezalo željam in potrebam ne le Sleske, nego tudi drugih dežela. Vsled tega je želel deželni odbor sleski zvedeti tudi mnenje deželnega odbora, eventualno deželnega zbora kranjskega. Velecenjeni naš deželni

odbor je žal svojo luč postavil pod polovnik, zavil se je v gost molk in deželnemu zboru pustil popolnoma prosto roko zadeti pravo v ti kočljivi stvari. Odsek za letno poročilo se je kar čudil, da ga je doletela čast, reševati tako imeniten nalog in si je bil popolnoma v svesti svoje dolžnosti, da po slabih svojih močeh skuša opravičiti laskavo zaupanje, katero je vanj stavil deželni odbor.

Pred vsem je opomniti, da spada uredba skrbi za bolne posle in špeciјelno uredba bolniškega zavarovanja poljedelskih in gozdarskih delavcev v področje deželnega zakonodajstva. Državni zakon s 30. marca 1888. l., št. 33., tičoč se bolniškega zavarovanja delavcev, poslov sploh nikjer v misel ne jemlje, izrecno pa določa (§ 3.), da je bolniško zavarovanje poljedelskih in gozdarskih delavcev urediti s posebnimi deželnimi zakoni. Dejanski deželno zakonodajstvo od tistihmal še nikjer ni uredilo bolniškega zavarovanja poljedelskih in gozdarskih delavcev, cesarska vlada pa je sama postavila na razgovor vprašanje, ali bi ne kazalo, razširiti obligatorno ali prisilno bolniško zavarovanje tudi na take osebe, katere dozdej niso podvržene dolžnosti zavarovanja za slučaj bolezni. Leta 1897. je namreč zborovala na Dunaji enkęta, katero je sklicalo ministerstvo za notranje stvari zaradi preosnove zakona o bolniškem zavarovanju delavcev, in prvo vprašanje, o katerem se je bilo posvetovati enkęti, merilo je na to, kakšne želje imajo interesovani krogi glede razširjenja bolniškega zavarovanja. Enkęta se je shajala v skupinah, in sicer je bilo takih skupin sedem. Prva skupina je sestajala iz zastopnikov Moravske in Sleske; druga iz zastopnikov Češke; tretja iz zastopnikov Gališke in Bukovine; četrtja iz zastopnikov Gorenje Avstrijske, Solnogradske, Tirolske in Predarlske; peta iz zastopnikov Štajerske, Koroške, Kranjske, Primorske in Dalmacije; šesta iz zastopnikov knapovskih blagajnic in sedma iz zastopnikov dolenjeavstrijskih.

Ogromna večina vseh ekspertov pri ti enkęti se je izrekla za razširjenje bolniškega zavarovanja na vse tiste, ki proti mezdi ali plači delajo («welche gegen Lohn oder Gehalt arbeiten»). Torej so med temi zapopadeni tudi poljedelski in gozdarski delavci in pa posebno domači posli. Pri ti priliki omenim, da se je v enkęti število poljedelskega in gozdarskega delavstva cislitvanskega cenilo na 6½ milijona oseb, izmed katerih jih pripada 800.000 domači služinčadi ali poslom v ožjem pomenu. Torej večina ekspertov vseh skupin se je izrekla za to, da se tudi posli pritegnejo splošnemu prisilnemu zavarovanju za slučaj bolezni. Samo dva eksperta, oba iz Dolenje Avstrijske (župan Wimmer iz Scheibsa in pa Jax, posestnik rudnikov v Waidhofen a. d. Ybbs), sta ugovarjala razširjenju bolniškega zavarovanja na kmetske posle ali poljedelske delavce; dva eksperta, eden iz Tirolske in pa kranjski, naš gospod tovariš Klein, sta se potezala za bolniško zavarovanje samo domače služinčadi. Dva eksperta, eden s Češkega in eden s Štajerskega, sta trdila, da je vzrok pomanjkanja poljedelskih delavcev in sploh poslov na kmetih to, da kmetsko ljudstvo sili v mesta k obrtnim in industrijalnim podjetjem, ker hoče biti deležno dobrot bolniškega zavarovanja. Nekoliko res-

nice utegne biti tudi v teh besedah, vendar jih je — vsaj pri nas — potrditi le *cum grano salis*: pri nas se prepričanje o dobrotah bolniškega zavarovanja med kmetskim ljudstvom menda pač ni še tako globoko vkoreninilo, da bi to prepričanje jedino povzročalo fakično vrvenje kmetškega stanovništva v mesta in zlasti v industrijalne kraje. Pri nas tudi ni bilo še slišati, da so kmetški gospodarji tako vneti za bolniško zavarovanje, kakor baje na Gorenjem Avstrijskem. Ekspert z Gorenjeavstrijskega je pri omenjeni enkêti namreč jako toplo priporočal razširjenje obligatornega bolniškega zavarovanja na posle, in v dokaz te potrebe je navajal, da so na Gorenjem Avstrijskem že zdaj mnogi gospodarji prostovoljno vpisali svoje posle pri okrajnih bolniških blagajnicah in zanje plačujejo določene prispevke.

Samo ob sebi se umeje, da so imeli vsi eksperti pri enkêti v mislih obligatorno bolniško zavarovanje, kakršno v prvi vrsti ustanavlja državni zakon s 30. marca 1888. l. Večina ekspertov se je tudi izrekla za uredbo razširjenega bolniškega zavarovanja pôtom državnega zakonodajstva, in le posamični eksperti so zavzemali stališče, da ostani uredba bolniškega zavarovanja poljedelskih in gozdarskih delavcev pa poslov pridržana deželnemu zakonodajstvu.

Ni se čuditi, da so bili eksperti pri enkêti tako soglasno zavzeti za razširjenje bolniškega zavarovanja. Vlada je bila na enkêto povabila samo zastopnike tistih krogov, ki so že v kakšni zvezi z obstoječim bolniškim zavarovanjem delavcev; eksperti so bili vzeti iz raznih vrst delavcev, kateri po zakonu spadajo pod obligatorno bolniško zavarovanje, dalje izmed dotičnih delodajalcev, izmed uradnikov bolniških blagajnic in zavarovalnic za slučaj nezgod, izmed strokovnih veščakov in naposled izmed zdravnikov pa lekarnikov. Umevno je, da so vsi ti sloji složni glede razširjenja zavarovanja, pa da se niso upirali raztezanju zavarovalne dolžnosti; nekateri, namreč v prvi vrsti delavci, morajo že iz «principa» biti za razširjenje bolniškega zavarovanja in ti so tudi krepko naglašali ta princip; drugi bi se bili tudi lahko sklicevali na kakšen «princip», pa se rajši niso, nego so le navajali vse polno najlepših razlogov za svoje nazore. Tistih, katerih se najbolj tiče razširjenje bolniškega zavarovanja, tistih namreč, kateri naj se na novo pritegnejo bolniškemu zavarovanju, tistih ni bilo zraven, tisti niso mogli izreči svojega mnenja, ker jih nihče za njihovo mnenje — vprašal ni! Zato gre vsa čast in hvala tistim deželnim odborom, kateri so se uprli raztezanju zavarovalne dolžnosti na vrat na nos in vlado energično pozvali, naj opusti razširjenje bolniškega zavarovanja na poljedelske in gozdarske delavce pa na posle toliko časa, dokler svojega stališča v tem vprašanju ne označijo deželni zbori, v katerih kompetenco po obstoječih zakonih spadajo določila glede bolniškega zavarovanja poljedelskih in gozdarskih delavcev in pa glede poslov splot.

Kateri deželni odbori so se na ta način potegnili za pravice deželnih zastopov, ne vem; posnel sem nekemu dopisu deželnega odbora dolenjeavstrijskega na

ministerstvo za notranje stvari z 28. januarja 1899., št. 1736 — temu dopisu sem posnel le toliko, da je več deželnih odborov to storilo in da je deželni odbor dolenjeavstrijski se njim pridružil. Kar se tiče konkretnega vprašanja glede bolniškega zavarovanja poljedelskih in gozdarskih delavcev, dotaknili so se ga trije deželni odbori: solnogradski, tirolski in dolenjeavstrijski. Tirolskemu deželnemu odboru ugaja sicer razširjenje bolniškega zavarovanja na poljedelske in gozdarske delavce, zajedno pa tirolski deželni odbor naglašava težave, s katerimi se bode boriti uredbi takega zavarovanja; ostala dva deželna odbora sta naravnost zoper razširjenje bolniškega zavarovanja na poljedelske in gozdarske delavce. Med deželnimi zastopi so se — kolikor sem se mogel poučiti — bavili z razširjenjem bolniškega zavarovanja trije deželni zbori, namreč solnogradski, sleski in gališki. Poslednja dva sta razpravljala stvar le v obče, ne da bi se bila izrekla niti pro niti contra razširjenje bolniškega zavarovanja glede poslov in kmetških delavcev, vendar je videti, da utegne deželni zbor sleski zavzeti tisto stališče, kakor solnogradski, ki se je izrekel proti bolniškemu zavarovanju poljedelskih in gozdarskih delavcev, kakor tudi domačih poslov pri državnih bolniških blagajnicah.

Glede vojvodine solnogradske je to tudi popolnem naravno.

Iz početka sem dejal, da deželno zakonodajstvo še nikjer ni uredilo bolniškega zavarovanja poljedelskih in gozdarskih delavcev, oziroma poslov, kar je v veljavi državni zakon s 30. marca 1888. l., drž. zak. št. 33. To je istina. Vojvodina solnogradska pa je že prej imela zakonitim pôtom urejeno skrb za bolne posle in dninarje, torej vsaj za en del poljedelskih in gozdarskih delavcev.

Dotični, zdaj veljavni deželni zakon solnogradski je sicer res z 29. novembra 1888. l., torej nekoliko mesecev mlajši, nego državni zakon o bolniškem zavarovanju delavcev, toda ta deželni zakon je le nekoliko izpremenil «deželni zakon z 22. februarja 1886. l., št. 20., s katerim se določa ustanovitev občinskih bolniških podpornih blagajnic za posle in dninarje vojvodine solnogradske.»

Pa tudi že pred tem zakonom so obstajale na Solnogradskem občinske bolniške blagajnice na podstavi «Ubožnega zakona za vojvodino Solnogradsko z 30. decembra 1874. l., dež. zak. št. 7. ex 1875.»

Ta zakon je dal občinam pravico snovati bolniške blagajnice; kjer se je pa osnovala taka blagajnica, tam so morali vanjo vplačevati prispevke posli, delavci itd., izkratka vsi ljudje, ki so služili ali delali v občini, če niso bili dolžni vplačevati v druge bolniške blagajnice.

Na mesto teh določil ubožnega zakona je stopil deželni zakon z 22. februarja 1886., oziroma oni z 29. novembra 1888. leta. Da visoka zbornica zve, kako so urejene solnogradske «občinske bolniške podporne blagajnice za posle in dninarje», treba da iz zakona navedemo glavna določila.

Deželni zakon z 20. decembra 1888. l. določa v § 1., da je vsaki občini vojvodine solnogradske izvzemši deželno stolno mesto, ustanoviti bolniško podporno

blagajnico v svrhu podpiranja poslov in dninarjev, kateri zbolé. Dovoljeno je pa, da se več občin združi in skupno ustanovi tako blagajnico.

Pripominam, da je tukaj ustanovitev bolniških blagajnic občinam naložena imperativno, dočim je ubožni zakon iz 1874. leta — kakor sem gori naglašal — občinam le dajal pravico snovati bolniške blagajnice.

Vsak posel, bodisi moškega ali ženskega spola, ki služi v vojvodini solnogradski, razen deželnega stolnega mesta, in istotako vsak dninar in vsaka dninarica mora v občinsko bolniško podporno blagajnico plačevati mesečne prispevke, kateri znašajo za moške posle 16 kr. in za ženske posle 12 kr. na mesec, za dninarja pa 20 kr. in za dninarico 15 kr. na mesec. Istotako mora tudi vsak gospodar v vojvodini solnogradski zvonaj deželnega stolnega mesta prispevati v občinsko bolniško podporno blagajnico, in sicer za moške posle po 4 kr. in za ženske po 3 kr. na mesec. Zato je gospodar oproščen vsacega plačila, če mu kateri posel zbolí.

Če občinska podporna blagajnica ne more izhajati z omenjenimi prispevki, s prihranki in drugimi dohodki, mora občina, oziroma morajo občine, katere so si ustanovile blagajnico, če ni drugače, vsako leto nedostatek proti povračilu brezobrestno posoditi. V nekaterih slučajih je deželni odbor, ki nadzira ustanovitev in upravo vsake take blagajnice, opravičen občinski bolniški podporni blagajnici priskočiti s posojilom, katero se v obzira vrednih primerljajih tudi odpusti. Gospodar jamči za vplačilo prispevkov svojih poslov v blagajnico in je upravičen jih poslom pri mezi odtegniti. Dninarji so dolžni sami prispevke v blagajnico vplačevati. Vsi prispevki v občinsko bolniško podporno blagajnico mogó izterjati se upravnim pótem.

Opravila posamičnih občinskih bolniških podpornih blagajnic vodi posebno svetovalstvo, sestoječe iz najmanj treh členov. To svetovalstvo določa, ali je zbolele posle in dninarje zdraviti doma, ali jih je oddati v bolnico, in skrbeti mu je za to, da se ustanové bolnice, kjer je potreba.

Vsak posel in vsak dninar, ki zbolí, ima, če je redno vplačal svoj prispevek, pravico na polno brezplačno oskrbovanje, toda k večjemu le za 60 dni. K oskrbovanju pripada zdravniška pomoč, zdravila, stanovanje, hrana in postrežba. Gospodar ima pa vendar pravico, svojega bolnega posla, če je ta zadovoljen, doma imeti, ali ga na svoje stroške v kako bolnico dati; če ga pa neče doma imeti, mora v treh dneh, ko posel zbolí, bolnika zglositi pri upravnem svetovalstvu.

To je v kratkih potezah podoba občinskih bolniških podpornih blagajnic solnogradskih. Te blagajnice, katere so izprva imele hude nasprotnike, so se zdaj na Solnogradskem popolnoma udomačile in večina občinskih zastopov solnogradskih se je na vprašanje ondotnega deželnega odbora izjavila za nadaljni obstanek teh blagajnic, pa zoper zavarovanje poljedelskih in gozdarskih delavcev pri državnih bolniških blagajnicah, češ, da bi to zavarovanje preveč obremenilo gospodarje.

Kakor kaže, prijajo te solnogradske občinske bolniške podporne blagajnice tudi deželnemu zboru sleskemu in deželnemu odboru dolenjeavstrijskemu, kar

je lahko umevno, ker se nahaja na Dolenjem Avstrijskem razen Dunaja, ki ima svojo mestno poselsko bolniško blagajnico, kacic 20 poselskih bolniških blagajnic, s katerimi je občinstvu popolnem ustrezno. Letno vplačilo gospodarja je prilično zmerno in znaša 1 gld., $1\frac{1}{2}$ gld., 2 do 3 gld. k večjemu, zato gospodarju ni treba plačevati oskrbnih stroškov v bolnici, če posla vanjo odda, niti ne zdravnika in zdravil, če bolnega posla doma obdrži. Istotako je na Sleskem več občin pripravljenih ustanoviti take poselske bolniške blagajnice.

Deželni odbor dolenjeavstrijski je hotel zvedeti mnenje okrajnih glavarstev, župnih uradov in občinskih zastopov o splošnem uvedeni poselskih bolniških blagajnic na Dolenjem Avstrijskem in je v to svrhu razposlal vprašalne pole. Ne morem se spuščati v podrobnosti vseh šest vprašanj, ki so bila stavljena, nego samo to navajam, da se je izreklo 71% vprašanih oblastev za ustanovitev poselskih bolniških blagajnic in samo 29% proti nji. Poselske bolniške blagajnice dolenjeavstrijske se bistveno razlikujejo od državnih okrajnih bolniških blagajnic. V državne bolniške blagajnice plačujeta delavec in gospodar, in sicer delavec večji prispevek; v poselske bolniške blagajnice dolenjeavstrijske prispeva samo gospodar. Zato treba omeniti, da so mnogi odgovori na vprašalnih polah deželnega odbora dolenjeavstrijskega zahtevali, naj tudi posli, oziroma kmetski delavci, prispevajo k bolniškim blagajnicam, ne samo gospodarji, t. j. naj se uredi poselska bolniška blagajnica glede prispevkov tako, kakor so urejene obligatorne bolniške blagajnice obrtnih delavcev in solnogradske bolniške podporne blagajnice za posle.

Ali bodi pristop k poselskim bolniškim blagajnicam obligatoren ali fakultativen, o tem so bila mnenja vprašanih oblastev različna. Mnoga so izrazila željo, naj se poselske bolniške blagajnice osnujejo tako, da se bodo sčasoma razvile v zavode, ki bodo negovali tudi starostno preskrbovanje poslov. Pogosto pa so se v odgovorih ostro napadale zavarovalnice za slučaj nezgod in okrajne — sploh obligatorne bolniške blagajnice, katere so po tem takem tudi na Dolenjem Avstrijskem po deželi skrajno nepriljubljene in to zaradi kompliciranega birokratskega aparata in zaradi silno visocih premij.

Poleg teh vprašalnih pol se je deželni odbor dolenjeavstrijski posvetoval o stvari tudi s praktičnimi kmet-skimi gospodarji in večina teh gospodarjev je priporočala bolniško zavarovanje kmetiskih poslov in delavcev pri okrajnih bolniških blagajnicah v zmislu § 3. državnega zakona o bolniškem zavarovanji delavcev, toda s pristavkom, da morajo delavci in posli tudi sami prispevati. Zavarovanje kmetiskih delavcev in poslov naj bi bilo obligatorno, pristop malih kmetiskih gospodarjev in njihovih družin pa fakultativen.

Končno ne smem prezreti, da je tudi c. kr. dolenjeavstrijsko namestništvo deželnemu odboru dolenjeavstrijskemu razodelo svoje nazore o stvari. Ono odobruje namero ustanovitve poselskih bolniških blagajnic ter ji pripisuje važen socijalnopolitičen pomen; za združenje kmetiskih delavcev s pravimi posli se namestništvo ne more ogreti; vrhu tega nasvetuje, da se vsaj iz

početka zavarovanje pri poselskih bolniških blagajnicah uvédi fakultativno, ne pa obligatorno.

To je bil material, ki ga je odsek za letno poročilo imel na razpolaganje pri razpravi o vprašanju glede bolniškega zavarovanja poslov, in ta material utegne morebiti tudi visoko zbornico nekoliko orientirati o stvari.

Iz tega gradiva sama ob sebi resultirajo vprašanja, o katerih se je bilo odseku dorazumeti.

Odsek je bil jedin o tem, da deželni zbor nikakor ne sme kar odkloniti vse stvari, nego da mora pripoznati umestnost nekega daljnega razvoja bolniškega zavarovanja, umestnost enega koraka naprej na potu, po katerem se je država postopila zboljšanja obéih socialnih razmer. Odsek je torej načelno za razširjenje bolniškega zavarovanja. Izbirati nam je mej uredbo bolniškega zavarovanja tistih delavskih krogov, katerim to zavarovanje dozda, ni pristopno ali vsaj ne pristopno pod enakimi pogoji, kakor obrtnim delavcem, izbirati nam je — pravim — med uredbo tega zavarovanja, pôtom deželnega in med njega uredbo pôtom državnega zakonodajstva, z drugimi besedami: izbirati med deželno, oziroma občinsko poselsko bolniško blagajnico. Ne da se tajiti, da gre morda v marsičem prednost poselskim blagajnicam, kakoršne so solnogradske ali dolenje-avstrijske, vendar je v odseku za letno poročilo prevladalo mnenje, da na Kranjskem vsaj za zdaj še ne moremo nanje misliti. V omenjenih dveh deželah so se jih oklenili zlasti zaradi tega, ker so po vsi pravici menili, da je bolje držati se že obstojeéih naprav, nego ustvarjati nove. Ravno ta razlog govori pa pri nas za to, da se bolniškemu zavarovanju poslov in kmetskih delavcev prilagodijo obstojeée okrajne bolniške blagajnice, baš zaradi tega, ker že obstoje, akopram jih mnogokdo ni vesel in akopram je želeti, da se njih neokretna uredba primerno preustroji. Vrh tega je premisliti, da nam po deželi ne dostaje bolnic, pa da bi ravno brezplačno oskrbovanje zavarovanih poslov v bolnicah iz humanitarnih obzirov najbolj ugajalo poslom ter zajedno najbolj razbremenilo gospodarje.

Odsek za letno poročilo se je moral tembolj odločiti za bolniško zavarovanje poslov pri državnih bolniških blagajnicah, ker po njegovih mislih nikakor ne gre, da se bolniško zavarovanje poslov in kmetskih delavcev pri nas že zdaj proglasi obligatornim ali prisilnim. Istotako kakor v drugih deželah, moramo tudi pri nas trditi in vsak, kdor pozna gospodarski položaj naše dežele, mora za resnično pripoznati, da velika večina naših kmetskih gospodarjev ne zmore visocih premij, katere je plačevati obligatornim bolniškim blagajnicam. Res je, da privrženci vseobčega bolniškega zavarovanja obetajo znižanje premij, če se krog zavarovancev razširi — po sistemu velikih števil, ki ima gotovo svoj prav, — toda malo verjetno je, da bi se premije skrčile v toliki meri, da jih bode mogel nositi naš navadni kmet s svojimi posli, kateri se bodo itak le prekmalu vzdramili in po znanih izgledih skušali svoje breme zvaliti na ramena gospodarjeva. Zato je bil odsek za letno poročilo soglasno mnenja, da se je za zdaj omejiti na fakultativno bolniško zavarovanje poslov in kmetskih delavcev in to za fakultativno zavarovanje

pri bolniških blagajnicah po državnem zakonu o bolniškem zavarovanju delavcev, kateri zakon bi bilo primerno popolniti. Kedar se to zgodi, treba bode seveda izpremeniti poselski red kranjski.

Oprt na navedene razloge zatorej odsek za letno poročilo predlaga:

«Deželni zbor skleni:

1.) Deželni zbor vojvodine Kranjske smatra za primerno razmeram dežele Kranjske, da se zakon s 30. marca 1888, drž. zak. št. 33., glede bolniškega zavarovanja delavcev tako popolni, t. j. krog tistih oseb, katere so po § 3., odstavku 2. in 3. tega zakona upravičene za pristop k bolniškemu zavarovanju, tako razširi, da bodo tudi osebe, katere imajo posle, s svojimi posli vred upravičene pristopiti k bolniškemu zavarovanju po načinu določenem v zakonu o bolniškem zavarovanju; če se napominani državni zakon tako izpremeni, bode pôtom deželnega zakonodajstva one gospodarje, ki se poslužujejo te pravice, za slučaj bolezni svojih poslov oprostiti odgovornosti, oziroma povračilne dolžnosti, ki jih sicer zadeva.

2.) Deželnemu odboru kranjskemu se naroča, da ta sklep oznani c. kr. ministerstvu za notranje stvari in deželnemu odboru sleskemu.»

Usojam se priporočati visoki zbornici, da blagovoli pritrditi tema predlogoma odseka za letno poročilo.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogoma odseka za letno poročilo, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj prestopimo k točki:

12. Priloga 64. Poročilo posebnega odseka o načrtu zakona glede zlozbe poljedelskih zemljišč (k prilogi 46.).

12. Beilage 64. Bericht des Specialausschusses über den Gesetzentwurf, betreffend die Zusammenlegung landwirtschaftlicher Grundstücke (zur Beilage 46.).

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! V imenu posebnega odseka za posvetovanje o načrtu zakona o zlozbi poljedelskih zemljišč se mi je pri tej točki dnevnega reda sklicevati najprej na tiskano poročilo, kojemu odsek nima ničesar posebnega dodati. Omeniti pa moram vendar, da je odsek potem, ko je bilo to poročilo že tiskano, se znova posvetoval o § 66. in pri tej priliki z ozirom na pojasnila, katera mu je dal zastopnik cesarske vlade, odstopil od nasvetovane spremembe tega paragrafa v tem smislu, da bi morala večina provokantov imeti

toliko zemljišča, da bi dajala vsaj polovico čistega kastasterskega donosa. Cesarska vlada stoji namreč na stališču, da je po dotičnem državnem zakonu meja, v kateri se mora gibati deželni zakon, ozko črtana na ta način, da predpisuje državni zakon, da ima polovica vseh lastnikov za zložbo pripravnih zemljišč pravico vložiti veljavno provokacijo. Z ozirom na ta pojasnila je odsek odstopil od nameravane spremembe, ker se mu je zdelo neprimerno, da bi se zaradi tega morda celi zakon, od katerega je mnogo koristi pričakovati, postavil v nevarnost, da ne bi dobil Najvišjega potrdila. V ostalem se sklicujem, kakor rečeno, na tiskano poročilo. Omeniti mi je dalje, da je bil odsek soglasen v mnenju, da je od tega zakona pričakovati dobrega uspeha in da je prejkone popolnoma krivično mnenje, ki se je tu in tam izrazilo, češ, da bi bilo najbolje, ako se preko tega zakonskega načrta preide na dnevni red. Bil pa je odsek nadalje tudi prepričan, da treba, ako hočemo blagotvorno delovanje na tem polju vpeljati, podati nekak vzor za komasacije po celi deželi. V tem pogledu se je odseku videlo, da bi bilo najprimernejše osuševanje ljubljanskega barja spraviti v dotiko in zvezo z zložbo v smislu drugega odstavka § 1. predloženega zakonskega načrta, kajti tu so razmere take, da je pričakovati velikih vspehov od zložeb zlasti v zvezi z osuševanjem, ki je po deželnih zakonih že sklenjeno. Zategadelj stavi odsek primerno resolucijo, s katero se pozivlje deželni odbor, naj razmotriva vprašanje, ali ne bi kazalo zakone glede osuševanja ljubljanskega barja tako popolniti, da bi se z osuševanjem združila tudi zložba zemljišč, ter potem, ako bi se pokazalo, da je to izvršljivo, eventualno predloži dotični zakonski načrt.

Po teh opazkah priporočam visoki zbornici, da prestopi v podrobno razpravo o načrtu zakona v prilogi št. 64. in predlagam:

«Visoka zbornica skleni:

- 1.) Pridejanemu načrtu zakona se ustavno pritrdi;
- 2.) deželnemu odboru se naroča, da sklenjenemu zakonu izposluje Najvišje potrjenje.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

- 1.) Dem beiliegenden Gesetzentwurfe wird die verfassungsmäßige Zustimmung ertheilt;
- 2.) der Landesausschuß wird beauftragt, für das beschlossene Gesetz die Allerhöchste Sanction zu erwirken.»

Dalje predlagam še sledečo resolucijo:

«Deželnemu odboru se nalaga, premišljati o tem, bi li ne kazalo, deželne zakone, s kojimi se zaukazuje osušenje ljubljanskega barja, v toliko popolniti, da bi se s tem osušenjem združila zložba v zmislu drugega odstavka § 1. predloženega zakonskega načrta. O dotičnih svojih sklepih naj poroča deželni odbor v bodočem zasedanji.»

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

Der Herr Abgeordnete v. Lenk hat das Wort.

Abgeordneter von Lenk:

Ich kann es als Antragsteller heute nicht unterlassen, meiner aufrichtigen Genugthuung und Freude darüber Ausdruck zu geben, daß wir, Dank der Fürsorge und dem Entgegenkommen der hohen Regierung, schon jetzt in der Lage sind, an die Berathung dieses so wichtigen Gesetzes zu schreiten. Ebenso gebe ich der Freude darüber Ausdruck, daß der Specialausschuß, der in den letzten Wochen mit diesem Gesetze sich befaßt hat, fast übereinstimmend nicht nur die Nützlichkeit desselben, sondern auch dessen Ausführbarkeit anerkannt und dasselbe ohne wesentliche Aenderung acceptirt hat.

Meine Hoffnung, daß dieses Gesetz im Lande sich immer mehr zu einem segensreichen gestalten wird und daß auch die kommenden Generationen so recht den Nutzen desselben fühlen werden, diese Hoffnung schöpfe ich in erster Linie daraus, daß Oesterreich — wir können es mit Stolz betonen — ein noch viel größeres Reformwerk einer gedeihlichen, ja glänzenden Lösung zugeführt hat — ich meine die österreichische Grundentlastung, die Befreiung des Bauernstandes, die Herstellung des vollen individuellen Eigenthums. Der Erfolg dieses Werkes ist ein unleugbarer und wird nicht nur hier, sondern auch im Auslande in seiner vollen Tragweite gewürdigt, so daß ich glaube, daß alle diejenigen, welche damals vielleicht nicht nur in ihren Empfindungen, sondern — um es offen zu sagen — auch in ihren wohlverworbenen Rechten verletzt waren, dies heute als fait accompli hinnehmen, das vieles besser gemacht hat und das eine Voraussetzung war der weiteren befreiten Gesetze, zu welchen ich insbesondere auch das Commassationsgesetz zähle.

Das Commassationsgesetz ist ja im Wesen nichts anderes, als die Befreiung von der letzten Fessel, die wir aus dem Mittelalter überkommen haben, nämlich dem Flurzwange, der de facto heute noch besteht und drückend genug auf die Bewirtschaftung des größeren, mittleren und kleineren Besitzes einwirkt.

Die Bedeutung dieses Gesetzes wird heute schon in ländlichen Kreisen voll und ganz erkannt; doch ist da begreiflicherweise noch manches Vorurtheil, manche Schwierigkeit zu überwinden. Es mag das Gesetz auch noch in mancher Richtung des Ausbaues bedürfen; aber die Vorurtheile werden immer mehr schwinden, wenn man in der Lage sein wird, auf concrete Beispiele hinweisen zu können, auf wirklich durchgeführte Operationen.

Die hohe Regierung hat in anderen Ländern, so in Niederösterreich und Mähren, in wirklich großmüthiger Weise die ersten Commassationen durch Beistellung der besten technischen Kräfte und materielle Unterstützung gefördert. Dasselbe steht auch hier zu erwarten. Wenn wir dann ein solches Demonstrationsobject geschaffen haben werden, auf welchem nicht allein die Verainung durchgeführt und die einzelnen Parcellen und Felder bequem zugänglich gemacht sein werden, sondern wo man überdies die gesammten Fortschritte der Culturtechnik zur Anwendung gebracht, wo man wirkliche Meliorationen wird geschaffen haben — dann wird es leicht sein, die Bevölkerung auf solche Objecte hinzuweisen, und ich zweifle nicht, daß dann eine Provocation auf die andere folgen wird. Es dürfte uns dann nur an technischen Kräften fehlen, an fähigem Nachwuchs, für den das Land

wird Sorge tragen müssen, um den diesfälligen Aufgaben und den Anforderungen der Bevölkerung in jeder Richtung entsprechen zu können.

Ich kann nur nochmals bitten, dieses so wichtige Gesetz auch in Zukunft nicht aus dem Auge zu lassen und werde mich sehr freuen, wenn man nach Jahren einmal wird sagen können, unser heutiges Werk habe dem Lande wirklich Vortheil und Segen gebracht. (Odobranje. — Beifall.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede v splošni razpravi?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Predno preidemo v nadrobno razpravo, prosim, da se popravijo sledeče tiskovne pomote, ki so se vrinile, ker se je predloga v naglici tiskala in ki se niso mogle v pravem času odstraniti:

V § 3. nemškega teksta, v prvem odstavku, 7. vrsta je beseda «zweitem» premeniti v «zweiten»; — v drugem odstavku, na koncu točke 7., je namestu pike vriniti nadpičje.

V § 4. nemškega teksta je v 12., oziroma 13. vrsti «Abrutschungen» ločiti praviloma «Abrutschungen».

V § 5. slovenskega teksta v 12. vrsti je namestu «pod» vriniti «s».

V § 17. nemškega teksta, v 3. oziroma 4. vrsti, je «Theilung» pravilno pisati «Theilung».

V § 19. nemškega teksta, v tretjem odstavku, 3. vrsta, je beseda «Landcommissäre» premeniti v «Localcommissäre».

V § 23. nemškega teksta v 3. vrsti je «Gremial-sitzungen» spremeniti v «Gremialsitzungen».

V § 32. v slovenskem tekstu, 2. vrsta, je po besedi «fevdnih» vriniti vejica; — v nemškem tekstu, 5. vrsta je namestu «unmittelbar» vriniti «mittelbar».

V § 33., nemški, v 2. vrsti, je besedo «herrschende» pravilno pisati «herrschende».

V § 34., nemški, v drugem odstavku, 9. vrsta, je namestu «zunächst» pisati «zunächst».

V § 39., nemški, četrti odstavek, v 1. vrsti, je po besedi «dieselben» vriniti besedo «Bestimmungen».

V § 41., slovenski, v prvem odstavku, 8. oziroma 9. vrsta, je namesto «tretjinama» pisati pravilno «tretjinama».

V § 52., slovenski, v 2. vrsti, je po besedi «interessentov» vriniti vejica; — dalje je v 4. vrsti po besedi «da» vriniti vejica.

V § 54., nemški, 2. vrsta, je «Augenschein» spremeniti v «Augenscheine».

V § 66., slovenski, v 3. vrsti, je po besedi «zemljišč» izbrisati vejica.

V § 79., nemški, 10. vrsta, je namesto «Ueber» pisati «Ueber».

V § 80., slovenski, v tretji vrsti, je izbrisati številk «3».

V § 93., nemški, v četrtem odstavku, 4. vrsta, je po besedi «Betrages» izbrisati vejica.

V § 95., slovenski, v drugem odstavku, 4. vrsta, je po besedi «občinah» izbrisati vejica; — v nemškem tekstu, v 1. vrsti, je po besedi «ist» izbrisati vejica, beseda «dem» pa je spremeniti v «den».

V § 96., slovenski, v 2. vrsti, je izbrisati besedo «potem».

V § 99., nemški, je v drugem odstavku, 2. vrsta, beseda «Termin» spremeniti v «Termine»; v tretjem odstavku, v predzadnji vrsti, je po besedi «berufenden» vriniti vejico.

V § 102., slovenski, v prvem odstavku, v 7. vrsti, je po besedi «da» vriniti vejico.

V § 111., nemški, v drugem odstavku, 4. vrsta, je § «109» spremeniti v «106».

V § 122., slovenski, v predzadnji vrsti, je izbrisati besedo «zaporedoma».

Te pomote torej prosim popraviti. Sicer pa prosim dovoljenja, da mi ni treba vsakega paragrafa šele prečitati, ampak da ga samo imenujem in gospodje, ki žele govoriti, naj se pa pri dotičnem paragrafu oglasijo.

Deželni glavar:

Ali so gospodje poslanci zadovoljni s tem načinom poročanja?

(Pritruje se. — Zustimmung.)

Ker gospodje pritrujejo, bo torej gospod poročevalec samo imenoval vsak paragraf, ne da bi ga čital. Prosim, gospod poročevalec!

Poročevalec dr. Tavčar:

(Skliče § 1. do 65., ki obveljajo brez razgovora. — Ruft die § 1 bis 65 auf, welche ohne Debatte angenommen werden.)

Pri paragrafu 66. moram še bolj natanko razložiti, zakaj je odsek od že preje omenjenega svojega nasveta odstopil ter se potem zadovoljil z besedilom, kakor je tu zdaj tiskano. Odsek je bil namreč s pričetka tega mnenja, da je tudi na Kranjskem pričakovati vseh tistih težkoč, ki so se proti zložbam pokazale v drugih deželah, kjer je komasacijsko postopanje že jako razvito in razširjeno. Nadalje je bil odsek mnenja, da je brez dvojbeno pričakovati, da bo uvedba postopanja imela gotove posledice v tem pogledu, da bo stala precej denarja, kar je po sebi umevno. Kdor si napravi nekako skico, kako da se bo postopanje dognalo, mora gotovo priznati, da bodo morali tudi udeleženci doprinesiti nekaj žrtev, četudi bosta država in dežela k dotičnim troškom prispevali. Odsek je bil s početka mnenja, da treba postopanje tako kakor na Nemškem urediti, tako torej, da se ne bi moglo pripetiti, da bi se postopanje dognalo, žrtve doprinesle, končno pa da bi vse to v vodo padlo. Odsek je bil posebno mnenja, da je med § 66. in poznejšim § 98., ki predpisuje, koliko glasov se mora združiti pri glasovanju o zložbenem načrtu, prehuda razlika. Odsek je bil namreč te misli, da, če treba tam dveh tretjin vseh lastnikov pri glasovanju in če morajo ti za operat

glasujoči imeti toliko zemljišč v rokah, da odpade na tista zemljišča najmanj dve tretjini katasterskega čistega donosa, da se je potem bati, da bi se pri nas le preveč lahko dobila tista polovica lastnikov, ki je potrebna za vložbo provokacije. Odsek je bil mnenja, da bodo ravno mali posestniki, kjer bodo krajne razmere take, da bi bilo od zložbe pričakovati dobrih vspehov, da bodo tedaj posebno taki mali lastniki, ki imajo svoja zemljišča popolnoma razkosana, ker so jih morda v različnih časih kupili, se oklenili misli, da je tu dana prilika zemljišča okrožiti potom komasacije in bodo potem strastno posegli po zložbah, posebno tedaj, če se ljudstvo o namenu tega zakona ne bo zadostno poučilo. Odsek se je bal, če bi večina malih posestnikov zahtevala potom provokacije uvedbo zložbenega postopanja, da bo dostikrat polovica tistih posestnikov taka, da niti jedna tretjina dotičnih zemljišč ne bo njihova last, in da potem, če bi bila provokacija vložena od takih posestnikov, ne bo mogoče doseči po § 98. potrebne večine. V tem pogledu je zastopnik cesarske vlade naglašal — in tu se moramo pred vsem zanesti na tiste skušnje, na katere se sklicuje cesarska vlada, ki je pri takih podjetjih že udeležena, dočim mi takih skušenj dozdam še nimamo — da drugod v tem oziru ni bilo nobenih zaprek. Naglašal je, in to po vsej pravici, da se mora takoj od pričetka gledati na to, da bo operat na tak način izdelan, da bo mogoče že iz operata samega se prepričati o koristi nameravane zložbe in naglašalo se je dalje, da bo v tem pogledu dobro delo več izdalo, kakor ostri predpisi. Odsek se je vsled tega podvrigel nazorom vlade, tembolj, ker se je tudi pri dotični enketi čula izjava vladnega zastopnika, da stoji vlada na tem stališču, da se dotični predpis državnega zakona ne da predrugačiti niti na boljše niti na ložje. Videli smo, da se je v enketi nasvetovala malenkostna sprememba § 66. tako, da naj bi se reklo, da postavi deželna komisija krajnega komisarja, da izvrši potrebna osnovna dela, ter naredi zložbeni načrt tedaj, kadar zahteva krajnega komisarja vsaj večina lastnikov — državni zakon zahteva namreč le polovico lastnikov, dočim je enketa zahtevala en glas več, toda ostalo je pri določilu državnega zakona, tako da bo torej to določilo deželnega zakona soglasno z državnim zakonom. Ker vlada te male spremembe ni hotela sprejeti, je bilo tem manj pričakovati, da bi sprejela tako spremembo, kakor jo je nasvetoval odsek prvotno, spremembo torej, ki bi bila vložba provokacije bistveno otežkočila in poostrila in tem manj je bilo torej pričakovati, da bi zakon, ako bi se bil sprejel odsekov nasvet, zadobil Najvišje potrjenje. Pri teh razmerah in ker odsek zavzema stališče, da je načrt zakona sicer dober in da obeta mnogo uspeha, ako tisti, ki ljudstvo tako radi v gospodarskih zadevah poučujejo, to stvar tudi resno v roke vzamejo in torej ljudstvo poučijo, da je od tega zakona pričakovati obilo dobrih sadov vsaj za gotove pokrajine — zategadelj, pravim, je odsek se umaknil od svojega zahtevka ter predložil tako besedilo, kakoršno je najti v prvotnem vladnem načrtu zakona. Predlagam torej, da visoka zbornica sprejme § 66. tako, kakor je tiskan v prilogi, samo, kakor sem že prej omenil, s to spremembo, da

se v tretji vrsti po besedah: «poljedelskih zemljišč» in v nemškem tekstu po besedah: «landwirtschaftlichen Grundstücke» vejica izpusti.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki pritrjujejo § 66. s spremenbo, katero je nasvetoval gospod poročevalec, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Tavčar:

(Skliče §§ 67. do 98., ki obveljajo brez razgovora. — Ruft die §§ 67 bis 98 auf, welche ohne Debatte angenommen werden.)

§ 99!

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident

Exzellenz Freiherr von Hein:

Ich erlaube mir auf einen Druckfehler im ersten Alinea in der 4. Zeile aufmerksam zu machen. Es heißt im 1. Alinea (bere — liest): ... «Catastralreinertrages ihrer in der Zusammenlegung einbezogenen Grundstücke»; es muß aber lauten: «ihrer in die Zusammenlegung einbezogenen Grundstücke».

Poročevalec dr. Tavčar:

Ta pomota se je poprej prezrla in predlagam torej, da se v četrti vrsti nemškega besedila popravi beseda «der» v «die» in sprejme ta paragraf še s to spremembo.

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Tavčar:

(Skliče §§ 100. do 131., ki s prečitanim naslovom in uvodom načrtanega zakona vred obveljajo brez razgovora. — Ruft die §§ 100 bis 131 auf, welche sammt dem verlesenen Titel und Eingang des Gesetzentwurfes ohne Debatte angenommen werden.)

S tem je torej sprejet 1. odsekov predlog. Sedaj predlagam, da se sprejme še drugi predlog, v katerem se deželnemu odboru naroča, da pridobi zakonskemu načrtu Najvišje potrjenje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje predlagam, da se sprejme še nastopna resolucija:

«Deželnemu odboru se nalaga, premišljati o tem, bi li ne kazalo, deželne zakone, s kojimi se zaukazuje

osušenje ljubljanskega barja, v toliko popolniti, da bi se s tem osušenjem združila zložba v zmislu drugega odstavka § 1. predloženega zakonskega načrta. O dotičnih svojih sklepih naj poroča deželni odbor v bodočem zasedanju.»

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo resoluciji upravnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Tavčar:

Kar se tiče tretjega branja, prosim, da bi se izvršilo šele v zadnji seji, ker je mogoče, da bo popraviti še kako tiskovno pomoto, v desetih minutah je tako vse pri kraju.

Deželni glavar:

Torej se bo tretje branje zakonskega načrta vršilo v zadnji seji.

Na vrsto pride sedaj točka:

4. Ustno poročilo upravnega odseka glede dovolitve podpore vasi Plavški Rovt pri Jesenicah za napravo nove občinske ceste in glede uvrstitve sedanje zasebne, od Jesenic na Planino držeče rudniške ceste med okrajne ceste (k prilogi 60.).

4. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Gewährung einer Unterstützung an die Ortschaft Hohenthal bei Malsling behufs Herstellung einer neuen Gemeindefraße und betreffend die Einreihung der von Malsling nach Alpen führenden dormaligen Privat-Grzstraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 60.).

Poročevalec Božič:

Visoki zbor! Vas Plavški Rovt nad Jesenicami vložila je dne 8. junija 1896 prošnjo na deželni zbor, da bi se dovolila izdatna podpora za zgradbo nove občinske poti, ki bi se odcepila pri km 1.5 od rudniške, kranjski obrtni družbi lastne ceste, in ki drži potem dalje na Planino in v Sv. Križ. Prosilci utemeljujejo prošnjo s tem, da ima sedanja stara občinska pot na nekaterih mestih do 50 % strmine, da imajo posestniki na Plavškem Rovtu precej dobro obdelanega sveta in da morejo le z velikim naporom vozove speljavati na višino in da je teh posestnikov komaj 13, da torej niso v stanju, sami brez podpore zgradbe izvršiti. Ta

prošnja je bila potem rešena v XIX. seji dne 11. julija 1898 in sicer je takrat deželni zbor naročil deželnemu odboru, da vse potrebno ukrene v ugodno rešitev. Deželni odbor je potem pred vsem naročil županstvu na Jesenicah, da o potrebi te ceste poroča in naznani tudi troške, ki bi bili v to svrhu potrebni. Županstvo na Jesenicah je temu naročilu ustreglo in je zlasti naglašalo, da je cesta nujno potrebna, kar trdi tudi deželni stavbni urad.

Po načrtu, katerega so prosilci tej prošnji priložili, odcepila bi se ta nova občinska pot od rudniške, kranjski obrtni družbi lastne ceste pri takoimenovani žrjavovi žagi in bi potem držala na Plavški Rovt. Širjava bi po načrtu znašala poprečno 4 m, dolžina pa 1080 m. Troške zgradbe cenilo je županstvo prvotno samo na 3584 gld., v poznejši vlogi z dne 22. oktobra 1897 je pa predložilo od strokovnjaka izdelani podrobni troškovni prevdarek in pokazalo se je, da bodo troški dokaj višji in da bodo znašali z vštetiimi troški za odkup sveta in za napravo novega mostu čez Jeseniški potok vred 5688 gld. 80 kr. Ta svota ni pretirana, ako se v poštevek jemlje tamošnji bregoviti svet in da bo tudi podporno zidovje provzročilo dokaj troškov. Ker ima sedanja občinska pot do 50 % strmine, nikakor ne odgovarja najskromnejšim zahtevam, ki se morejo stavljati do cest, in ker bo zgradba združena z razmeroma velikimi troški, katerih 13 posestnikov zmoči ne more, in ker se je pridružila tej prošnji tudi občina Jeseniška, ki se je izrekla, da je tudi ona pripravljena pod gotovimi pogoji kaj prispevati, predlagal je deželni odbor, kateremu se je tudi upravni odsek pridružil, naslednje:

«Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1.) Vasi Plavški Rovt v občini Jesenice se za napravo občinske ceste, ki bi se od rudniške ceste odcepila in držala na Plavški Rovt, dovoli podpora 1000 gld. iz deželnega zaklada pod tem pogojem, da podpira to gradnjo tudi občina Jeseniška tako izdatno, da bo nje izvršitev zagotovljena.

2.) Deželni odbor se pooblašča, da nakazuje to podporo v izplačevanje po napredku gradnje.

Zgradba te ceste je pa v najtesnejši zvezi z nastopno zadevo.

V uvodu svojega poročila sem naglašal, da se bo ta nova cesta odcepila od rudniške, kranjski obrtni družbi lastne ceste, torej od privatne ceste, in držala potem na Plavški Rovt. Iz tega je že razvidno, da ne bi imela ta cesta sama po sebi nobenega pomena, ako ne bi kranjska obrtna družba dovolila vožnje po jednem delu rudniške ceste v dolžini 1050 m in bi morala torej v protivnem slučaju vas Plavški Rovt, oziroma Jeseniška občina izdelati še enkrat večjo cesto poleg že obstoječe rudniške ceste na Jesenice. Kranjska obrtna družba se je pa izrekla na dotično vprašanje, da je pripravljena, jeden del te privatne ceste odstopiti, vendar pa s tem pogojem, da bi ji dotični posestniki na Plavškem Rovtu za to ali odstopili lov, kakor ga je odstopila vas Planina, ali pa da bi od vsakega voza plačali 40 kr. pristojbine ali mitnine, kakor to stori vas Planina. V dotični seji so se odborniki izrekli proti temu ker menijo, da lovska zakupnina, ki znaša 35 gld.,

ni v nobenem pravem razmerju s pristojbino, katera bi se imela plačevati kranjski obrtni družbi. Na to sta se zjedini vasi Planina in Plavški Rovt, katerima se je tudi županstvo na Jesenicah pridružilo, v prošnji, naj bi se cela rudniška cesta od Jesenic do Betelovega mostu uvrstila med okrajne ceste, vsled česar bi odpadli pomisleki glede občinske ceste, ki bi vodila na Plavški Rovt, kajti potem bi postala rudniška cesta javna okrajna cesta in bi nikdo več ne mogel po njej vožnjo ovirati ali pristojbino pobirati. Tej prošnji pridružila se je tudi kranjska obrtna družba sama z vlogo z dne 21. marca 1897. l., v kateri se je zavezala, da odstopi njej lastno, z velikimi troški narejeno, dobro vzdrževano cesto in sicer od tam, kjer se odcepi od državne ceste za Jesenicami in drži skozi Planino do Betelovega mostu v skupni dolžini 5050 m, pri največji širjavi 4 m brezplačno kot javno imovino pod tem pogojem, da se uvrsti med okrajne ceste in da jo bo okrajni cestni odbor vzdrževal vedno v dobrem stanju.

S tem je bila stvar nekako rešena, kajti županstvo na Jesenicah je prošnjo podpiralo. Ni bil pa zadovoljen cestni odbor Kranjskogorski, ki je v seji z dne 23. oktobra 1897 odločno se izrekel proti uvrstitvi rudniške ceste med okrajne ceste, češ da ta rudniška cesta zaradi malenkostnega prometa ne zasluži toliko ozira, da bi se med okrajne ceste uvrstila. Ako pa pomislimo, da to cesto rabijo ne le stanovniki vasi Planina in Plavški Rovt, ki morajo za to težko pristojbino plačevati, ampak tudi tuji lesni trgovci, in sicer v veliki meri, ter da prihajajo tudi turisti; ako končno še upoštevamo, da bo ta cesta nekak prehod otvorila na Koroško preko Koroške Bele in da se bo ta promet morebiti ali skoraj gotovo še bolj povišal takrat, ko bo občinska cesta na Plavški Rovt izgotovljena, mislil je deželni odbor, da sme tudi proti volji cestnega odbora Kranjskogorskega predlagati uvrstitev te ceste med okrajne ceste. Tembolj je opravičena ta domneva, ako se pomisli, da Kranjskogorski cestni odbor nima skoraj nič okrajnih cest in kar je najvažnejše, da v tem cestnem okraju $\frac{3}{4}$ cestne priklade plačuje kranjska obrtna družba, torej da bo tudi nadalje skoraj sama vzdrževala to cesto in da bodo prebivalci tamošnjega okraja le v jako majhni meri prispevali k vzdrževanju te ceste. Omeniti je treba potem še, da ni morebiti brez vsega pomena to, da je vas Planina postala samostalna fara in, kakor končno naglasim, da je sedaj cestni odbor, in sicer v seji z dne 17. aprila letošnjega leta opustil svoje nasprotno stališče in se izrekel tudi za uvrstitev rudniške, kranjski obrtni družbi lastne ceste med okrajne ceste Kranjskogorskega cestnega okraja in vsled tega si usojam predlagati v imenu upravnega odseka:

«Deželni zbor skleni:

1.) V cestnem okraju Kranjska Gora se nahaja joča, okroglo 5 km dolga in sedaj kranjski obrtnijski družbi lastna zasebna rudniška cesta, ki se za Jesenicami od državne ceste odcepi in drži skozi Planino do Betelovega mostu, se uvrsti med okrajne ceste.

2.) Okrajnemu cestnemu odboru v Kranjski Gori se naroča, da prevzame imenovano cesto takoj v svojo neposredno oskrbo in da stori v sporazumljenju s

kranjsko obrtnijsko družbo potrebne korake v ta namen, da se vpiše ta cesta kot javna imovina.

3.) Deželnemu odboru se naroča, da radi izvršitve teh sklepov potrebno ukrene.»

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati, in sicer najprej o prvo prečitanih dveh predlogih upravnega odseka, ki se tičeata podpore za vas Plavški Rovt.

Gospodje, ki pritrjujejo tema predlogoma, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj prosim glasovati še o ostalih treh predlogih upravnega odseka, ki se tičejo uvrstitve dotične ceste med okrajne ceste.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Tiedtberg:

(Prevzame predsedništvo. — Den Vorsitz übernehmend.)

Wir kommen nun zu Punkt:

5. **Ustno poročilo upravnega odseka o projektu in načrtu zakona glede preložitve deželne ceste Litija-Pluskava med Litijo in Smartnim (k prilogi 66.).**

5. **Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Project und den Gesetzentwurf, betreffend die Umlegung der Littai-Pluskaier Landesstraße zwischen Littai und St. Martin (zur Beilage 66.).**

Berichterstatter Freiherr von Wurzbach:

In Beilage 66 legt der Landesausschuss ein Project, betreffend die Umlegung der Littai-Pluskaier Landesstraße zwischen Littai und St. Martin, sammt dem einschlägigen Gesetzentwurf vor.

Inbetreff dieses Umlegungsprojectes berichtet der Landesausschuss Folgendes:

Die Gemeinde St. Martin hat wahrgenommen, dass sich auf der Strecke zwischen St. Martin und Littai ein ungemein reger Verkehr entwickelt, welcher jedoch wegen der auf dieser Straße vorkommenden steilen Stellen, namentlich bei der Verfrachtung von Gütern, in überaus empfindlicher Weise behindert wird, wodurch weite Kreise der Bevölkerung und insbesondere die in der Gemeinde St. Martin vorfindlichen Kaufleute und Gewerbsleute schwer betroffen erscheinen.

Infolge dieser Wahrnehmung ließ die Gemeinde St. Martin ein Project für die Umlegung dieser Straße anfertigen, welches sie sammt dem an den hohen Landtag gerichteten diesbezüglichen Gesuche dem Landesaussschusse überreicht hat.

Ich glaube, die Vorlesung dieses 4 Seiten langen Gesuches unterlassen, und nur kurz den Inhalt desselben vortragen zu dürfen.

Im Gesuche werden zunächst die bereits erwähnte Schwierigkeit des Verkehrs auf der Strecke zwischen St. Martin und Littai, und die daraus entstehenden Nachteile geschildert.

Ferner enthält das Gesuch die Beschreibung der projectierten Straße, welche auch im Berichte des Landesaussschusses erscheint, und den nicht ganz glücklich gewählten Hinweis auf die Umlegung der Straße über den Wagensberg, für welche der hohe Landtag eine sehr bedeutende Summe bewilligte und welche so vorzüglich ausgeführt wurde, daß die schwersten Lastwägen dort verkehren könnten, wenn überhaupt welche verkehren würden. (Veselost. — Heiterkeit.)

Infolge dieses Gesuches beauftragte der Landesaussschuss den betheiligten Littai-Bezirksstraßen-Ausschuss, seine Meinung in betreff dieser Umlegung bekanntzugeben.

Der Bezirksstraßen-Ausschuss äußerte sich nun dahin, daß von dieser Umlegung vorläufig abzusehen sei, da der Bezirksstraßen-Ausschuss nicht die erforderlichen Mittel, wohl aber Schulden hat; auch hätte diese Umlegung keine Bedeutung, solange die Straße vom Fuße des Wagensberges gegen St. Martin nicht umgelegt wird.

Dagegen ist der Landesaussschuss der Meinung, daß die Strecke von St. Martin nach Littai, in welche bei St. Martin die Moräutsch-Littai- und die Laibach-Weszniger Bezirksstraßen einmünden, für den Verkehr weit wichtiger sei, als die Straße über den Wagensberg, und erachtet, daß wegen der auf dieser Strecke vorkommenden beträchtlichen Steigungen eine Abhilfe im Interesse des Verkehrs geboten erscheine.

Der Landesaussschuss befürwortet das von der Gemeinde St. Martin vorgelegte Project als die einfachste, rationellste und billigste Lösung der Umlegungsfrage, vermag jedoch die Ausführung der Umlegung, unter Berücksichtigung der finanziellen Lage des Bezirksstraßen-Ausschusses, in das Jahr 1901, weil sich bis dahin die finanzielle Lage des Bezirksstraßen-Ausschusses gebessert haben könnte.

Der Verwaltungsausschuss nun hat keinen Grund zu zweifeln, daß das von der Gemeinde St. Martin vorgelegte Project die einfachste und wenigst kostspielige Lösung der Umlegungsfrage sei; der Verwaltungsausschuss zweifelt jedoch, daß eine solche Umlegung überhaupt nothwendig und gerechtfertigt sei.

Die Umlegung wird weder durch den Zustand der vorhandenen Straße, noch durch die finanzielle Lage der betheiligten Factoren, und ebensowenig durch den großen Verkehr oder durch die geringen Kosten der Umlegung gerechtfertigt.

Das Fahren auf der Straße zwischen St. Martin und Littai ist infolge der auf einem Theile dieser Strecke vorhandenen Steigungen bei ungünstiger Witterung etwas schwierig, aber durchaus nicht unmöglich, und thatsächlich gibt es in unserem Berglande weit steilere Straßen, auf

welchen der Verkehr nicht geringer ist, als auf der Straße zwischen St. Martin und Littai, und an deren Umlegung niemand denkt.

Inbetreff der finanziellen Lage der betheiligten Factoren möchte ich mir zu bemerken erlauben, daß der Littai-Bezirksstraßen-Ausschuss kein Geld, jedoch Schulden hat. Dem Lande und einem großen Theile der Steuerzahler geht es ungefähr ebenso. (Veselost. — Heiterkeit.) Angesichts einer derartigen Uebereinstimmung der betheiligten Factoren verbietet sich jede größere Ausgabe für nicht unbedingt nothwendige oder doch hervorragend nützliche Zwecke von selbst oder sollte sich doch verbieten.

Der Verkehr zwischen St. Martin und Littai ist so, wie er sich aus einigen nicht bedeutenden Ortschaften entwickeln kann, nämlich nicht bedeutend.

Die Kosten der Umlegung endlich sind keineswegs gering, sondern ganz unverhältnismäßig groß.

Die Entfernung des Bahnhofes in Littai von der Ortschaft St. Martin beträgt auf der vorhandenen Straße ungefähr eine halbe Stunde Fußweges, und der Gesamtaufwand, welchen die Umlegung erfordern würde, beträgt 12.000 fl.

Um welchen Betrag dieser Voranschlag überschritten würde, falls die Umlegung ausgeführt würde, ist aus dem Berichte des Landesaussschusses nicht ersichtlich (veselost — Heiterkeit), kann jedoch auf Grund der bisherigen Erfahrungen ungefähr berechnet werden. Zu allen diesen Thatfachen, welche gegen die projectierte Umlegung sprechen: dem zwar nicht tadellosen, jedoch brauchbaren Zustande der vorhandenen Straße, der finanziellen Lage aller betheiligten Factoren, dem nicht bedeutenden Verkehre auf dieser Straße und den unverhältnismäßig bedeutenden Kosten der Umlegung, kommt noch der Umstand, daß die neue Straße ungefähr doppelt so lang wäre, als die gegenwärtige, und daß daher einerseits der Vortheil des bequemeren Fahrens durch die Verdoppelung der Länge des Weges sehr eingeschränkt würde, und daß andererseits die Erhaltungskosten für die neue Straße mindestens doppelt so groß wären, als für die alte.

Aus diesen Gründen glaubt der Verwaltungsausschuss die Annahme des vorliegenden Gesetzentwurfes dem hohen Landtage nicht empfehlen zu können.

Da jedoch eine Erleichterung des Verkehrs zwischen St. Martin und Littai, insofern dieselbe mit einem angemessenen Kostenaufwande bewerkstelligt werden kann, immerhin wünschenswert ist, so könnten die steilen Stellen durch Tieferlegung eines Theiles der Straße derartig verbessert werden, daß von einer nennenswerten Schwierigkeit des Fahrens nicht mehr die Rede sein könnte.

Dadurch würden die unverhältnismäßig hohen Kosten der Umlegung vermieden, die kürzeste Verbindung zwischen St. Martin und Littai bliebe erhalten, und, was keineswegs zu unterschätzen ist, die regelmäßig wiederkehrenden Reparaturkosten für diese Strecke wären nicht größer, als bisher.

Der Verwaltungsausschuss stellt dahin den Antrag:

(bere: — liest:)

«1.) Der hohe Landtag wolle über den Gesetzentwurf, betreffend die Umlegung der Littai-Pluskaer Landesstraße in der Strecke zwischen Littai und St. Martin, zur Tagesordnung übergehen.»

Ferner beantragt der Verwaltungsausschuss folgende Resolution:

(bere: — liest:)

«2.) Der Landesausschuss wird beauftragt, in der nächsten Session zu berichten, inwieferne und mit welchem Kostenaufwande eine entsprechende Regulierung der Landesstraße zwischen Littai und St. Martin durch Abgrabung und Tieferlegung eines Theiles dieser Strecke ausgeführt werden könnte.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Tichthenberg:

Wünscht jemand von den Herren zu diesen Anträgen das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, ich ersuche daher diejenigen Herren, die mit den Anträgen einverstanden sind, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Anträge sind angenommen.

Da der Berichterstatter für Punkt 6 der Tagesordnung momentan nicht anwesend ist, wird dieser Gegenstand später zur Verhandlung gelangen und wir übergehen daher gleich auf Punkt:

7. Ustno poročilo finančnega odseka o peticijah, in sicer:

a) Matija Terkman, posestnika na Strmecu pri Črnemvrhu, za podporo za napravo kapnice;

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:

a) des Matthias Terkman, Besitzers in Strmec bei Schwarzenberg, um Subvention behufs Errichtung einer Regencisterne.

Poročevalec dr. Papež:

Visoki zbor! Matija Terkman, posestnik v Strmecu št. 1, poleg Črnogavrha nad Idrijo, prosi podpore za napravo kapnice. On omenja, da bi bil rad popravil slabo kapnico pri svoji hiši, pa inženir mu je rekel, da naj tega iz zdravstvenih ozirov zaradi bližine hleva ne stori. Prisiljen je torej, napraviti popolnoma novo kapnico in prosi podpore v ta namen. Navaja, da bi služila kapnica tudi za javni blagor, ker vozijo ljudje iz Črnogavrha tam mimo v Ajdovščino ali še dalje namenjene tramove, žaganice in drva in da je tam tudi za vinske kupee iz Vipave postajališče, kjer se oddihavajo ljudje in živina. Vendar je pa ta-le prošnja, akoravno je priporočana od štirih občinskih starešin, samo prošnja posameznika in v zmislu sklepa, katerega smo v eni zadnjih sej sklenili, predlagam:

«Deželni zbor naj sklene:

Preko te prošnje preide se na dnevni red.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Tichthenberg

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall, ersuche ich diejenigen Herren, die dem Antrage zustimmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Nun kommt der Punkt 7:

b) županstva v Hrenovicah za podporo za napravo vodovoda v vaseh Bukovje in Gorenje;

b) des Gemeindeamtes in Hrenowitz um Subvention behufs Errichtung einer Wasserleitung in den Ortschaften Bukovje und Gorenje.

Poročevalec dr. Papež:

Županstvo v Hrenovicah prosi za podporo za napravo vodovoda v vaseh Bukovje in Gorenje. Ta prošnja ima priloge, ki so jako temeljito izdelane od inženirja Wagenführerja, namreč načrt, tehnično poročilo in proračun. Iz teh prilog je razvidno, da bodo štiri vasi od vodovoda imele veliko korist in drugič, da bi vodovod ne stal preveč, kajti troški ne presegajo zneska 6000 gld., vsaj po Wagenführerju ne.

Posebno znamenito je to, da je tudi že deželni odbor samo za preiskovanje vreca v tamošnjem kraju izdal do zdaj 500 gld., in ako se prištejejo še troški inženirja Hraskega, ki je enkrat potoval v dotične kraje, znašajo ti troški skupaj 563 gld. Takrat se je dobra voda bila našla, in iz tistega kraja, kjer je voda, bi bilo napraviti vodovod, ki bi ustrezal štirim vasem. Vsekako je torej ta prošnja tako instruirana in tudi tako važna iz javnega stališča, da je treba izročiti jo deželnemu odboru, in finančni odsek je torej sklenil predlagati:

«Deželni zbor naj sklene:

Prošnja županstva občine Hrenovice, okraj Postojna, za podporo v svrhu zgradbe vodovoda izroči se z vsemi prilogami deželnemu odboru z naročilom, da se pri deželnem stavbnem uradu pregleda tej prošnji priležeči celi operat podjetnika Wagenführerja ter da potem deželnemu zboru v tej zadevi poroča v prihodnjem zasedanji, oziroma stavi primerne nasvete.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Tichthenberg:

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Wir kommen zu Punkt:

8. Ustno poročilo finančnega odseka o vpeljavi popotnega pouka za lončarstvo (k prilogi 67.).

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Einführung des Wanderunterrichtes für die Thonindustrie (zur Beilage 67).

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Finančni odsek je razpravljal o poročilu deželnega odbora glede upeljave popotnega pouka za lončarstvo na Kranjskem in je pritrnil utemeljevanju nasveta, katerega je stavil deželni odbor. Tukaj se ne gre za to, da bi se stvar rešila v tem oziru, da bi deželni zbor sklepal, ali je potreba, da se skuša naše lončarstvo in keramika na Kranjskem povzdigniti, kajti o tem se je v deželnem zboru že obravnavalo in on je takrat temu pritrnil in na podlagi tistih sklepov se je tudi deželni odbor obrnil potem deželne vlade do ministerstva za uk in bogočastje, da bi se uvedel tudi ta pouk v lončarstvu v deželi Kranjski. Ministerstvo je tudi odredilo preiskave, ki so se obširno vršile na celem Kranjskem po krajih, kjer je lončarstvo doma in poročilo dotičnega strokovnjaka, vodje bivše keramične šole v Tečnu, Lotha, se je tudi od vlade predložilo deželnemu odboru in trgovinski zbornici in oba ta lokalna faktorja sta se izrekla za tista načela, kakor so v tistem poročilu izražena in kakor sta jih strokovnjaka, dr. Bauer in prof. Hertle, izrekla. Njih izrek je šel na to, da je potrebno, da se na Kranjskem upelje pouk v lončarstvu, da se primitivne stvari odstranijo, na katerih še ta obrtnija na Kranjskem stoji. Pri preiskavi se je pa tudi našlo, da so nekteri lončarji jako spretni in da si sami napravljajo jako lepe modele, akoravno niso sami risarskih, oziroma strokovnih šol obiskovali. Iz tega se da sklepati, da imajo ti ljudje jako mnogo talenta za to stroko in da je pričakovati, da bodo tudi v marsičem napredovali, ako bo uveden popotovalen pouk v lončarstvu. Pozneje naj bi se pa ustanovila šola. Ali z dopisom 12. decembra 1898 se je ministerstvo izreklo, da take šole ne more na državne troške ustanoviti, ampak da mora nje ustanovitev biti skrb lokalnih faktorjev in da bi jo pa država podpirala. Ali za šolo se danes ne gre, o tem se bo šele pozneje govorilo, mogoče pa je in želeti, da se bo mnenje pri osrednji vladi, oziroma pri naučnem ministerstvu, še predrugačilo in da se nam bo vendar tako potrebna šola na Kranjskem dovolila.

Preiskave, kako naj bi se ta pouk uredil, so se deloma že vršile in se bodo tekom prihodnjih tednov gotovo končale. Potem se bo predložilo ces. kr. vladi poročilo in nadejati se je, da se bo potovalni pouk morda že letos pričel, in to se posebno lahko zaradi tega trdi, ker se deželna vlada, oziroma naučno ministerstvo, jako zanima za to stvar. Nasvetujem torej tisto, kar deželni odbor:

«Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

Deželni odbor se pooblašča, da za troške za prostore, materijal i. t. d., ki so spojeni z vpeljavo popotnega pouka v lončarskem obrtu, dovoljuje udeležnim občinam podpore iz deželnega zaklada.»

Omeniti mi je pri tem predlogu le še toliko, da se tukaj prav za prav ne gre za obtežitev deželnega zaklada, ker se bodo ti troški pokrili iz onega kredita, ki je za obrtni pouk sploh od deželnega zbora dovoljen.

Priporočam torej, da se sprejme ta predlog.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Tiedtenberg:

Wünscht jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, ich erlaube daher diejenigen Herren, die mit diesem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Wir gelangen zu Punkt:

9. Ustno poročilo finančnega odseka glede ustanovitve šole mehanično-tehniške smeri za delovodje in za stavbni obrt (k prilogi 68.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Errichtung einer Werkmeister-schule mechanisch-technischer Richtung und für Baugewerbe (zur Beilage 68).

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Finančni odsek je obravnaval o poročilu deželnega odbora glede ustanovitve šole mehanično-tehnične smeri za delovodje in za stavbni obrt. Deželni odbor se je pečal s to stvarjo že večkrat, prvokrat l. 1890. in potem zopet l. 1893. in pa l. 1897. Sklepi popolnili so se l. 1897. in so ravno tisti, kakor se danes beró v nasvetu deželnega odbora, katerega stavlja o tej stvari visoki zbornici.

Povod, da se je to poročilo napravilo, pa je dala mestna občina Ljubljanska, kateri je deželna vlada prijavila nek ukaz ministerstva za uk in bogočastje, v katerem se tudi govori o stavbnih obrtih. Tudi o tem je deželni zbor že sklepal in se je izrekel, da bi bilo jako umestno, ako bi se taka šola za stavbne obrte na Kranjskem ustanovila.

Pozdraviti je torej prav topla namero visoke vlade, da se hoče tudi na Kranjskem na te obrte ozirati in jim pomagati k boljšemu uspehu. Tukaj se ne gre za to, da bi deželni zbor sklenil, ali naj se ustanovi ta ali ona šola, ker so sklepi že tu, ampak le za to, da se izreče, kako hoče visoka zbornica, da bi se ta

stvar podpirala pri ustanovitvi, oziroma pri zgradbi dotičnega poslopja in se deželni zaklad za letos tudi ne bo s tem obtežil, ker se je skoro težko nadejati, da bi se stvar zaradi zgradbe novega poslopja za to šolo za letos tako daleč dognala, da bi se zidalo. Če bi se pa to zgodilo, kar bi bilo jako potrebno z ozirom na razmere glede šolskih prostorov za sedanjo strokovno šolo v Ljubljani, bo pa deželni odbor vendar imel priliko z ozirom na ta sklep, izreči se, v koliko bi bilo mogoče zgradbo podpirati, oziroma koliko na leto prispevati k troškom za obrestovanje dotičnega posojila, ki bi se najelo za zgradbo te šole. Graditi ima poslopje tista občina, kjer se šola nahaja, torej mestna občina Ljubljanska. Deželni zbor je pa tudi za sedanjo strokovno šolo, kateri je morala mestna občina Ljubljanska že takrat, ko so jo ustanoviti sklenili, na leto 750 gld. podpore dajati in vlada je lanskega in predlanskega leta se tudi bavila s tem in hotela dognati, koliko bi bilo vsem tem faktorjem mogoče prispevati. Kranjska hranilnica, ki tudi že sedaj prispeva za strokovno šolo, se je izrekla, da bo za stanovanja na leto dajala 1500 gld. Deželnemu odboru pa ni bilo mogoče izreči se za gotov prispevek, ker ne ve, koliko bo zgradba stala, kajti enkrat se sliši 150.000 gld., enkrat 200.000 gld. in vedeti se pa tudi mora, kaka šola se bo napravila. Ako se bodo vsi oddelki sprejeli, je samo po sebi umevno, da bo poslopje moralo veliko biti. — Dobro pa bo na vsak način in tudi boljše, ako se posebno poslopje napravi, kajti, če se ne motim, imajo strokovne šole 32 prostorov v najemu. Finančni odsek je priznal, da so ti nasveti utemeljeni in jaz torej visoki zbornici priporočam, da bi tudi tema dvema sklepoma izvolila pritrđiti.

Predlagam torej:

«Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1.) Dežela Kranjska bode gradnjo šole mehanično-tehniške smeri za delovodje v Ljubljani s strokovnimi šolami odnosno specijalnimi tečajji za strojne ključavničarje, za montêrje, kurjače kotlov, strežnike pri strojih, vodje lokomotiv, za elektrotehniko, stavbne mizarje in mizarje za pohištvo, za strugarje, rezbarje, modelêrje in podobarje posebno cerkvene smeri, za umetno vezenje in šivanje čipk, potem za stavbno obrt pospeševala ali z dovolitvijo enkratnega prispevka ali pa primerne letnega doneska.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da se obrne vnovič do visoke učne uprave radi kolikor mogoče hitre definitivne odločbe v zadevi ustanovitve gori navedenih obrtnih šol.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Tschtenberg:

Wünscht jemand von den Herren zu diesen Anträgen das Wort zu ergreifen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, ersuche ich diejenigen Herren, die den Anträgen zustimmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Anträge sind angenommen.

Wir kommen zu Punkt:

10. Ustno poročilo upravnega odseka glede uvrstitve za opustitev odločene proge Zagrebske državne ceste v Kandiji pri Novem mestu med deželne ceste (k prilogi 71.).

10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der aufzulassenden Agramer Reichsstraßenstrecke in Kandia bei Rudolfswert in die Kategorie der Landesstraßen (zur Beilage 71).

Berichterstatter Uln:

Hohes Haus! Wie den Herren bekannt ist, wurde in Rudolfswert über die Gurf eine neue Brücke eiserner Construction gebaut. Die alte Brücke hölzerner Construction ist dadurch natürlich vollkommen belanglos geworden. Von der alten Brücke führt jedoch die Landesstraße von Rudolfswert via Seifenberg nach Laibach. Durch die Auflassung der Reichsstraße zwischen der alten und neuen Brücke hat demgemäß diese Landesstraße ihre Fortsetzung verloren, wodurch es dringend geboten ist, diesen Theil der Reichsstraße in die Reihe der Landesstraßen zu übernehmen. Der Landesauschuß schlägt nun in seinem Berichte die Einreihung dieses Theiles der Reichsstraße von 111 m in die Kategorie der Landesstraßen dem hohen Landtage vor und beantragt gleichzeitig einen Gesekentwurf. Namens des Verwaltungsausschusses stelle ich hohin folgenden Antrag:

(bere: — liest:)

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

1.) Dem anruhenden Gesekentwurfe werde die verfassungsmäßige Zustimmung erttheilt;

2.) der Landesauschuß werde beauftragt, dem angenommenen Gesekentwurfe die Allerhöchste Sanction zu erwirken.

Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1.) Priležecemu načrtu zakona se ustavno pritrđi;

2.) deželnemu odboru se naroča, da izposluje sprejetemu zakonskemu načrtu Najvišje potrjenje.»

Ich beantrage das Eingehen in die Specialdebatte.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Tschtenberg:

Wünscht jemand in der Generaldebatte das Wort?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, nehme ich an, daß das hohe Haus in die Specialdebatte einzugehen gewillt ist.

Ich bitte den Herrn Berichterstatter den § 1 zu verlesen.

Berichterstatter Ann:

(Bere: — Liebt:)

«§ 1.

Die zwischen der alten und neuen Gurfbrücke in Kandia bei Rudolfswert aufzulassende, 111·0 m lange Strecke der Agramer Reichsstraße wird in die Kategorie der Landesstraßen eingereiht.

§ 1.

Med starim in novim mostom čez Krko v Kandiji pri Novem mestu za opustitev odločena, 111·0 m dolga proga Zagrebske državne ceste se uvrsti med deželne ceste.»

(Obvelja. — Angenommen.)

«§ 2.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes wird Mein Minister des Innern beauftragt.

§ 2.

Izvršitev tega zakona je naročena Mojemu ministru za notranje stvari.»

(Obvelja. — Angenommen.)

«Ueber Antrag des Landtages Meines Herzogthumes Krain finde Ich auf Grund des § 22 des Landesgesetzes vom 28. Juli 1899, L. G. B. Nr. 17, anzuordnen, wie folgt:

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem na podstavi § 22. deželnega zakona z dne 28. julija 1889. l., dež. zak. št. 17, tako:»

(Obvelja. — Angenommen.)

«Gesetz

vom

wirkfam für das Herzogthum Krain, betreffend die Einreihung der aufzulassenden, 111·0 m langen Strecke der Agramer Reichsstraße in Kandia bei Rudolfswert in die Kategorie der Landesstraßen.

Z a k o n

z dne

veljaven za vojvodino Kranjsko, o uvrstitvi za opustitev odločene 111·0 m dolge proge Zagrebske državne ceste v Kandiji pri Novem mestu med deželne ceste.»

(Obvelja. — Angenommen.)

Ich beantrage noch die dritte Lesung.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Tiedtenberg:

Wünscht jemand der Herren das Wort?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, bitte ich jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich von den Sitzen zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen, somit das Gesetz in dritter Lesung erledigt. Es erübrigt noch die Abstimmung über den zweiten Antrag des Ausschusses, betreffend die Erwirkung der Allerhöchsten Sanction.

Wünscht zu diesem Antrage jemand das Wort?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, bitte ich jene Herren, welche diesen Antrag annehmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dieser Antrag ist angenommen.

Nun kommt Punkt:

11. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Ivana Šubica o ustanovitvi deželne obrtne komisije (k prilogi 58.).

11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Ivan Šubic inbetreff der Errichtung einer Landes-Gewerbecommission (zur Beilage 58.).

Poročevalec dr. Tavčar:

Gospod poslanec Šubic je stavil v jedni zadnjih sej obširen predlog, ki meri na to, da naj se skliče ali imenuje posebna deželna obrtna komisija. Najvažnejši del tega predloga je ta, ki razloži, kak namen ima deželna obrtna komisija.

Namen je, da razširja in vpeljuje nove, priznane pripomočke in metode; da oživotvarja učne kurze za obrtnike, prireja razstave in preskrbuje obrtnikom razna delavska sredstva; da se pospešuje gospodarska organizacija malega obrta s snovanjem zadrug in končno, da se vpliva na dajanje kredita za male obrtnike.

To je glavno jedro tega predloga in upravni odsek, kateremu se je cela zadeva v posvetovanje odkazala, je mnenja, da je s tem predlogom sprožena jako zdrava in koristna misel. Seveda predlog je razširjen še v različne točke, katere bo pa šele treba upoštevati takrat, ko bo deželna obrtna komisija že osnovana in bo napravljen postopnik za njeno delovanje. Upravni odsek se nahaja v popolnem soglasju z gospodom predlagateljem, da je deželni zastop poklican ozirati se tudi na malega obrtnika, glede katerega se je doslej jako malo storilo. Ker je torej pričakovati posebno iz namenov, katere sem prej naglasil, da bo v resnici deželna obrtna komisija uspešno delovala za tistega velikega trpina v naši deželi, ki se mu pravi mali obrtnik, in ker smo se tudi ozirali na to, da stojte težnje, ki jih zasleduje predlog gospoda poslanca Šubica, v soglasju z težnjami, ki jih zasleduje trgovinsko ministertvo in ker imamo glede take komisije vzgled na Češkem, je torej upravni odsek mnenja, da je temu predlogu celoma pritrditi in zato stavim predlog:

«Deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, da v zmislu stavljenega nasveta, držeč se v njem izrečenih načel in navodil, sestavi deželno obrtno komisijo.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Tichthenberg:

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, ersuche ich diejenigen Herren, die dem Antrage zustimmen wollen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Da der Herr Berichtstatter zu Punkt 6 jezt anwesend ist, so kommen wir nun zurück zu Punkt:

6. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Franc Povšeta glede olajšave pristojb in pri podedovanju in prevzemanju malih in srednjih posestev (k prilogi 49.).

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Franz Povše, betreffend die Gebührensbeginntigungen bei Uebnahme von kleinen und mittleren Besitzungen (zur Beilage 49.).

Poročevalec Jelovšek:

Visoka zbornica! V seji dne 7. aprila t. l. izročil se je visoki zbornici samostalni predlog poslanca gospoda Povšeta in tovarišev, zadevajoč olajšave pristojb in pri podedovanju in prevzemanju malih in srednjih posestev, ki se glasi:

«C. kr. vlada se pozivlje:

1.) Da skrbi za uveljavno zakona, katerega je predložila državnemu zboru o pristojb in pri prepisu malih in srednjih posestev, če treba tudi potom § 14.

2.) Ta zakon ozira naj se na razmere dejanske vrednosti prevzetega posestva po odbitih dolgovi in drugih obveznostih, katere so vknjižene na dotičnem posestvu.»

Gospod predlagatelj je v XII. seji dne 25. aprila jako obširno utemeljeval ta svoj samostalni predlog in brezdvombeno bo ta zakon, ako bo sprejet, veliko koristil malim in srednjim posestnikom. Dandanes je itak ubogi kmet preobložen z raznimi davki, raznimi stroški, katerim se ne more izogniti. Delavei so od dne do dne bolj dragi, to pa, kar ima za prodati, pa je od dne do dne ceneje.

Mali posestniki nahajajo se večinoma v velikih denarnih stiskah, ker je le malo posestev, ki niso zadolžena in bi ne morala plačevati obresti.

Gospoda slavna! Pritrdili mi boste, da navadno ravno tedaj, ko tak mali posestnik prevzame posestvo, nahaja se v največjih denarnih stiskah.

Načrt zakona, katerega je c. kr. vlada predložila državnemu zboru, pa bo zdatno olajšal breme takim revežem. Ta dobrota prišla bo kmetu v korist tedaj, ko bo v najhujši stiski, ko ima polno izplačil in ko mu gre navadno najbolj trda za denar.

Vsled novele k pristojbinskemu zakonu prosta so pristojb in vsa kmetska posestva, katerih vrednost ne znaša nad 2500 gld. Ker je ravno v naši revni deželi veliko število posestev, ki ne presegajo te vrednostne meje, jasno je, da je ravno za nas važno, da se ta zakon prej ko mogoče uveljavi.

Dosedaj vračunal se je živež za stariše 15 krat, po novem načrtu samo 5 krat in za posestva, vredna nad 2500 gld. do 5000 gld., plačalo se bo samo $\frac{3}{4}\%$ pristojb in.

Po novi pristojbinski noveli odpade sploh takomenenovana 25% vojna priklada in bo torej ta zakon, ako se uveljavi, koristil ne samo malim posestnikom, ampak tudi drugim, ki bodo kako zemljišče podedovali, prevzeli ali kupili.

V letu 1896. znašal je imobilarni promet med živimi na Kranjskem v 9153 slučajih vrednost 7.573.720 gld.

Vsled smrti pa se je v 1269ih slučajih v cenjeni vrednosti 2.011.100 gld. premenilo posestvo.

V celem letu 1896. bilo je torej na Kranjskem 10.422 slučajev, ki so bili podvrženi pristojb in.

V ravno tej dobi znašala je na Kranjskem vrednost izgovorjenega živeža za stariše in druge, kateri se je zaračunil 15krat 439.672 gld. Po noveli za pristojb ino pa bi znašal samo 146.557 gld.

Dovolite mi, da v večje pojasnilo navedem nekaj slučajev, ki bodo še bolje pokazali veliko olajšavo te predloge.

1.

Posestnik A prepusti svojemu sinu pasterku kmetsko posestvo vredno 4000 gld. — Sin prevzame 2000 gld. vknjiženih dolgov ter plača v gotovini 500 gld., ostalih 1500 gld. pa mu oče podari. V tem slučaju bi po sedanjem zakonu plačal prejemnik posestva 78 gld. 75 kr. pristojb in, po novem zakonu pa samo 38 gld. 75 kr., torej celih 40 gld. manj.

A tudi pri nekmetskih posestvih bodo znatne olajšave. Na primer

2.

Oče podari sinu nekmetsko posestvo vredno 4000 gld. Po sedanjem zakonu bi moral plačati pristojb in 125 gld., po novem zakonu pa samo 90 gld., torej olajšave 35 gld.

Kako velika dobrota pa je ta novela za tiste, kadar otroci od starišev prejemajo posestva, naj pokaže sledeči slučaj:

3.

Oče prepusti svojemu sinu hišo vredno 2500 gld., obleko in opravo v vrednosti 250 gld., tirjatve in obresti 201 gld. 89 kr., skupno torej premoženja 2951 gld. 89 kr. — Od tega se je odračunilo za pogreb 120 gld., vknjiženi dolgovi 1430 gld., drugi dolgovi 89 gld., skupaj 1639 gld.

V tem slučaju bi moral plačati po sedanjem zakonu skupno 104 gld. 48 kr. — Po novem zakonu pa samo 16 gld. 50 kr., torej olajšave 87 gld. 98 kr.

Oče A prepusti svojemu sinu kmetsko posestvo za znesek 10.000 gld. Sin se zaveže 4000 gld. dolga in očetu 6000 gld. v teku jednega leta izplačati.

V tem slučaju bi moral po sedanjem zakonu plačati sin 437 gld. 50 kr. pristojbine. — Po novem zakonu pa samo 100 gld., torej 337 gld. 50 kr. manj.

Mislim, da sem z ozirom na čas dovolj pojasnil in da je visoka zbornica prepričana o veliki dobroti te nove davčne novele ter da bo nujnost, da se ta novela prej ko mogoče v veljavnost spravi, pripoznala s tem, da bo glasovala za predlog upravnega odseka, ki se glasi:

«Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da se s posebno vlogo obrne na c. kr. finančno ministerstvo, katero naj skrbi za nujno uveljavenje novele k pristojbinskemu zakonu, po katerem se imajo olajšati pristojbine osobito pri podedovanju, oziroma prevzetja kmetskih posestev.»

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
von Tichtenberg:**

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, ersuche ich diejenigen Herren, die dem Antrage zustimmen wollen, sich zu erheben.
(Obvelja. — Angenommen.)
Der Antrag ist angenommen.

Deželni glavar:

(Prevzame predsedstvo. — Den Vorsitz übernehmend.)

Ker je zadnja točka jako važna in bo razprava o njej bržkone dolga, predlagam, da bi se za danes odstavila iz dnevnega reda.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Torej se ta točka za danes odstavi in pride kot prva točka na dnevni red jutrišnje seje.

Razun tega pridejo na dnevni red še sledeče točke:
(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Prihodnja seja bo torej jutri ob 10. uri dopoludne. Naznaniti mi je še, da ima finančni odsek sejo danes ob 1/2 5. uri popoldne.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 2. uri 15 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 2 Uhr 15 Minuten Nachmittag.